

A photograph of a forest in autumn. The ground is covered with a thick layer of fallen yellow and orange leaves. Several tall, dark tree trunks stand in the foreground and middle ground. The background is filled with more trees, some with colorful foliage, and a light mist or fog hangs in the air, creating a soft, atmospheric scene.

Rezerwat Przyrody
ŚWINIA GÓRA

im. dr. inż. Stanisława Barańskiego

Rezerwat Przyrody
ŚWINIA GÓRA
im. dr. inż. Stanisława Barańskiego

Andrzej Adamczyk • Andrzej Staškowiak • Paweł Rzuchowski

Wstępem opatrzył Ryszard Sowa

Rezerwat Przyrody
ŚWINIA GÓRA

im. dr. inż. Stanisława Barańskiego

BLIŻYN 2010

„ŚWINIA GÓRA” SERCE ŚWIĘTOKRZYSKIEJ PUSZCZY

W roku 2010 Bliżyn obchodzi 600-lecie swego istnienia. Jest to znakomita okazja, by przybliżyć niezwyklej wartości przyrodniczy obiekt w jaki natura „wyposażyła” gminę. Miejsce dające wyobrażenie o sercu Świętokrzyskiej Puszczy – ścisły rezerwat leśny „Świnia Góra”. Ale od początku...

Północno-zachodnią część jednego z trzech głównych makroregionów zajmowanych przez województwo świętokrzyskie, tj. Wyżyny Kieleckiej, zajmuje mezoregion – Płaskowyż Suchedniowski. W jego skład wchodzi m.in. Wzgórza Suchedniowskie (o wysokości przekraczającej 400 m npm), zbudowane głównie z piaskowców liczących sobie około 250 milionów lat (z dolnego triasu). Skały te odsłaniają się na powierzchni lub są częściowo przykryte przez osady pochodzące z okresu wcześniejszych zlodowaceń, tj. sprzed około 1,5 miliona lat (plejstoceńskie) – przede wszystkim piaski i gliny. Charakterystycznymi formami rzeźby terenu są kopulaste pagóry i garby, pomiędzy którymi występują powstałe w wyniku wietrzenia i erozji mniej odpornych skał kotliny (np. Kotlina Suchedniowska). Pokrywające je płytkie gleby powstały na zwietrzelinie piaskowców, łupków, margli, lekkich glin i różnego pochodzenia piasków, pozbawione węgla wapnia – są to gleby brunatne kwaśne. Znaczną część tych Wzgórz porastają lasy dawnej Puszczy Świętokrzyskiej. Występują tu prawie wszystkie typy siedliskowe lasu oraz wiele naturalnie wykształconych zespołów roślinnych. Leżą one w zlewniach głównie rzeki Kamiennej oraz od zachodu – Pilicy i od południa – Nidy.

Główny kompleks leśny jaki zajmują, nazywane Lasami Suchedniowsko-Bliżyńskimi, jeszcze do niedawna był najbardziej zwarty. Pod względem drzewostanu lasy te należą, w przeważającej mierze, do właściwego Krainie Świętokrzyskiej rodzaju z panującą jodłą – lecz wyraźnie odmienne – poprzez duży udział w jego zespołach gatunków liściastych. Lasy te, nieraz jako czysto jodłowe, przeważnie jednak mają domieszkę buka, dębu,

modrzewia, jaworu, klonu, brzozy, osiki, świerka czy sosny.

Najciekawszy fragment lasu leży w odległości około 8 km na południowy zachód od Bliżyna. Zajmuje zachodnią część głównej kulminacji wzniesienia o nazwie Świnia Góra (wys. 353 m npm). Różnica wzniesień na tym terenie wynosi około 25 m i zawiera się w przedziale pomiędzy 325 a 350 m npm. Ważny, z punktu widzenia panujących tu warunków przyrodniczych jest fakt, iż teren ten nigdy nie był rolniczo uprawiany. Równie ważne jest, że cały ten obszar był, szczególnie od XVI po wiek XIX, a nawet lata dwudzieste XX wieku eksploatowany górniczo. Pozyskiwano tu bowiem rudy żelaza. Rudy te wydobywano pierwotnie kopiąc doły o głębokości 2–2,5 m. Zbędny nadkład skały płonej wyrzucano na powierzchnię i w ten sposób użyźniano glebę węglanem wapnia zalegającym na głębokości około 1,4 m. Stąd bardzo zasobne siedliska i wyjątkowych rozmiarów okazy wielu gatunków drzew. Nie bez znaczenia jest fakt, iż w roku 1854 około 18000 ha lasu strawił ogromny pożar. Ocenia się, że około 50% Lasów Bliżyńskich spłonęło. Również powstałe wówczas popioły i węgiel, użyźniły glebę. Obecne lasy, to wynik naturalnej sukcesji. Ocalałe wówczas drzewa (głównie modrzewie) to największe i najstarsze dziś egzemplarze.

W końcowym okresie pozyskiwania rud żelaza stosowano nawet metodę szybikową. Niektóre „szyby” obudowywane balami drewna, miały głębokość około 30 m.

W środkowej części tego, liczącego około 20 tysięcy hektarów kompleksu, położony jest najwartościowszy pod względem przyrodniczym fragment, objęty już od 1938 roku ochroną ści-

łą, rezerwat „Świnia Góra”. Pierwotnie jego powierzchnia wynosiła 32,18 ha, zaś pierwsze plany objęcia go ochroną rezerwatową sięgają roku 1936. Po weryfikacji dokonanej w 1953 roku (Zarządzenie Ministra Leśnictwa i Przemysłu Drzewnego z dnia 28 października 1953 roku, opublikowane w MP A-104/1953, poz. 1403) jego obecna powierzchnia wynosi 50,78 ha. Zgodnie z charakterystyką przyrodniczą, rezerwat obejmuje pierwotny las mieszany wielogatunkowy i różnowiekowy, z bogatym wielogatunkowym podrostem, podszytem i runem zawierającym wiele gatunków rzadkich i chronionych. Podstawowe, tworzące go gatunki drzew to jodła, buk i dwa gatunki dębu, ale ma on dużą domieszkę modrzewia (polskiego), sosny, dwu gatunków brzozy, grabu, świerka, jaworu, klonu, olszy czarnej, wiązu górskiego, osiki i kilku gatunków wierzb. Należy tu jeszcze wymienić jesion, dwa gatunki lip i cisa w formie drzewiastej (jednego!). Naturalny charakter tego drzewostanu podkreśla, między innymi, jego kilkupiętrowa budowa, uznana wręcz za wzorcową. W najwyższym piętrze występują potężne jodły, modrzewie, buki i dęby, z których najstarsze egzemplarze liczą sobie około 250 lat, i mierzą po około 100 cm średnicy w pierśnicach. Jako ciekawostkę można przytoczyć zapiski historyczne mówiące, że rosły tu dęby, których nie mogły przeciąć normalne maszyny tartaków.

Rezerwat „Świnia Góra” leży na obszarze Leśnego Kompleksu Promocyjnego (LKP) „Puszcza Świętokrzyska”. Za szczególne bogactwo całego LKP uznano fakt, iż 42% jego powierzchni pokrywają drzewostany przynajmniej czterogatunkowe. W rezerwacie zaś stwierdzono 38 gatunków drzew i krzewów. Z tego też względu jest on uznany za najbogatszy gatunkowo drzewostan mieszany w Polsce. Bogatszy niż w rozslawionej Puszczy Białowieskiej! Ponadto stwierdzono tu 345 gatunków roślin naczyniowych, w tym 22 gatunki roślin górskich i 20 gatunków roślin chronionych. Rośnie tu również około 100 gatunków mchów (z rzadkim elementem atlantyckim – świecącym mchem *Schistostega osmundacea*), oraz 70 gatunków porostów. Z najciekawszych gatunków roślin stwierdzonych w rezerwacie należy wymienić najsłynniejszy z relikwów flory górskiej – liczydło górskie, bardzo rzadką na niżu trawę – trzcinnik owłosio-

ny, lilię złotogłów, wawrzynek wilczełyko, pełnik europejski, kosaciec syberyjski, goryczkę wąskolistną, widłak jałowcowaty, bagno zwyczajne, czosnek niedźwiedzi oraz storczyki np.: gnieźnik leśny, żłobik koralowaty czy również bardzo rzadki na niżu storzan bezlistny. Rezerwat „Świnia Góra” jest również miejscem występowania jednego z najrzadziej spotykanych gatunków grzybów w Polsce – modrzewnika lekarskiego (synonimy: pniarek modrzewiowy, agaryk modrzewiowy). Został on zaliczony do kategorii E, czyli gatunków wymierających, których przeżycie jest mało prawdopodobne, jeśli nadal działać będą czynniki zagrożenia. Ten, będący obecnie na wymarciu gatunek, po koniec XIX wieku był często spotykany. Jedną z głównych przyczyn takiego stanu stało się rozporządzenie nadzoru służb leśnych nakazujące wycinanie modrzewi porażonych tym grzybem. Jest on bowiem pasożytem wyłącznie modrzewia *Larix decidua subsp. polonica*. Współczesne rozmieszczenie tego gatunku obejmuje 6 znanych stanowisk w Polsce. Zaś najsilniejsza jego populacja znajduje się w Górach Świętokrzyskich (ŚPN – Chełmowa Góra), w tym w rezerwacie „Świnia Góra”. Ostatnio, na obszarze powiatu skarżyskiego, stwierdzono go również w rezerwacie „Ciechostowice”!

Przed kilkudziesięciu laty, „Świnia Góra” otoczona bezmiarem niedostępnego lasu znakomicie wyróżniała się spośród otaczających ją drzewostanów. I dziś też się wyróżnia, choć jej otoczenie jest zdecydowanie zmienione. Stała się dostępna i widoczna.

Ciągłe rozbudowywana sieć dróg zdecydowanie ułatwia intensyfikowanie gospodarki leśnej i wprowadzanie w tym celu ciężkiego sprzętu. Spełniając wymogi obowiązujących przepisów i instrukcji gospodarowania, las jest systematycznie przerzedzany i odmładzany.

„Perełki” takie jak rezerwat „Świnia Góra” stają się coraz rzadsze w polskich lasach. „Wyspy gigantów”, choć otoczone lasem – lecz o wiele młodszym – sterczą jak żagle na otwartym morzu. Gotowe wychwytywać każdy powiew wiatru – a szczególnie huraganu. Wyrośnięte olbrzymy walą się wówczas z groźnym trzaskiem, dopuszczając do dna lasu kolejne porcje światła słonecznego.

Powoli, powoli, ale charakter tego ścisłego przecięz rezerwatu zmienia się. Rezerwat nie przesta-

jąc być ścisłym, nie pokazuje jednak wyłącznie naturalnych przemian zachodzących w przyrodzie. Pokazuje przemiany jakie zachodzą w przyrodzie „dzięki” aktywnej „pomocy” człowieka. A zgodnie z obowiązującym ciągle prawem człowiek ustanowił go (rezerwat ścisły), by śledzić zachodzące tu zmiany i uczyć się wyciągać z nich mądre i pożyteczne wnioski. Ale ten sam człowiek, zmieniając niezwykle szybko otoczenie rezerwatu, uruchamia procesy, które te zmiany intensyfikują (naturalnie zachodziłyby o wiele wolniej, a niektóre w ogóle nie miałyby miejsca). Uruchamia efekt domina. Ale i to powinno pozwolić wyciągać właściwe wnioski i modyfikować obowiązujące przepisy i instrukcje.

Niegdyś las otaczający rezerwat tworzył razem z rezerwatem „przyrodniczy monolit”. Obfitował choćby w tereny zdecydowanie podmokłe, zaś występujące tu drzewa stanowiły elitę gatunku.

Dziś – ten duży kompleks leśny – odmłodzony, przeredzony, pocięty siecią dróg, intensywnie odwadniany również poprzez zmieniające się warunki klimatyczne i większą penetrację światła słonecznego w dnie lasu – zmienia się. I procesy te zachodzą coraz szybciej. Należy mieć nadzieję, że to co najcenniejsze w tych lasach przetrwa i będzie wzbudzać podziw wielu jeszcze pokoleń przyrodników i leśników.

Mówiąc o rezerwacie „Świnia Góra” – jedynie dwie osoby natychmiast przychodzą na myśl. Obaj to ściśle z nim związani leśnicy: inż. Władysław Okoń i dr inż. Stanisław Barański.

*Inż. Władysław Okoń,
leśnik o ogromnej
wiedzy – prawdziwy
gospodarz lasu*

Władysław Okoń urodził się w roku 1891 w Radomyślu nad Sanem. Tam ukończył czteroklasową szkołę ludową. Już w tych początkowych latach pobierania nauki, miał szczęście zetknąć się

z prawdziwym nauczycielem-pedagogiem-wychowawcą i miłośnikiem przyrody Maksymilianem Chmurą, bez reszty oddanemu swojemu powołaniu i powierzonym jego pieczy uczniom. Poświęcał im bowiem czas zarówno w szkole jak i po lekcjach. On to uczył ich nie tylko rozróżniać gatunki ale chronić i kochać przyrodę.

Następnie ukończył w Rzeszowie gimnazjum, zdając w 1910 roku maturę. W tym samym roku wstępuje na Akademię Rolniczo-Leśną (Hochschule für Bodenkultur) w Wiedniu, uzyskując już po wojnie w 1923 roku dyplom inżyniera.

Trudne czasy, w jakich przyszło mu żyć, obfitowały w niezwykle wydarzenia, których był świadkiem, lub w których osobiście uczestniczył. W Wiedniu widywał cesarza Franciszka Józefa, poznał Włodzimierza Tetmajera, Wincentego Witosza, Ignacego Daszyńskiego, spotkał się ze znanym z rzeszowskiego gimnazjum Władysławem Szaferem, nieznanym mu... Włodzimierzem Leninem(!) na Babiej Górze i będąc w niewoli w Rosji poznał... uczennicę Małgorzatę Fornalską. Poznał także generała Kazimierza Sosnkowskiego, ministra Gabriela Narutowicza, prezydentów Stanisława Wojciechowskiego i Ignacego Mościckiego, Juliusza Osterwę i Stefana Jaracza, mjr. „Hubala” w Lasach Suchedniowsko-Bliżyńskich i mjr. „Okonia” z Puszczy Kampinoskiej.

Doświadczenie w pracy leśnika zdobywał odbywając praktyki, zarówno te przewidziane programem nauki jak i z własnego wyboru, we wzorowo urządzonych: przed I wojną – lasach arcyksięcia K. S. Habsburga w Zawoi, w niewoli – w znakomicie urządzonych zakładach tartacznych nad Wołgą i w lasach księcia M. A. Romanowa, po I wojnie światowej w lasach Księstwa Łowickiego (Lasy Spalskie), stanowiących tereny łowieckie najpierw cara Mikołaja II, a następnie najwyższych władz RP i w kolejnych nadleśnictwach, które prowadził.

Z nabytym bagażem doświadczenia, w roku 1938 objął nadleśnictwo Bliżyn. Już w początkowym okresie wojny, od wojskowych władz niemieckich otrzymał polecenie wyrębu drzewostanu rezerwatu „Świnia Góra”. Polecenia nie wykonał pomimo jego ponowienia, chociaż groziło mu za to wysłanie do obozu koncentracyjnego.

Ciągłe kontakty z walczącym podziemiem, mieszkanie w sąsiedztwie obozu dla jeńców

Rosjan, którzy tysiącami ginęli z głodu, wycieńczenia lub od kul, stałe podejrzenia o sprzyjanie partyzantom spowodowały, że stres i obawy o życie swoje i najbliższych zwyciężyły. „Załatwił” sobie, pomimo okupacji, zwolnienie z pracy dla „podreperowania” chorego serca. W czerwcu 1942 roku wyjechał z Bliżyna. Na emeryturę odszedł w roku 1951 będąc nadleśniczym w Starachowicach. Zmarł w roku 1984 w Krakowie, gdzie został pochowany na Cmentarzu Rakowickim.

*Dr inż. Stanisław
Barański, leśnik
hodowca, florysta,
regionalista, nauko-
wiec, humanista*

Stanisław Barański urodził się w roku 1913 w Janowicach (pow. opatowski) w rodzinie robotniczej. Do szkoły powszechnej uczęszczał w Janowicach i Ostrowcu Świętokrzyskim, wykształcenie średnie uzyskał w Słupcy (byłe woj. łódzkie). Stopień zawodowy inżyniera leśnika uzyskał na Wydziale Leśnym Szkoły Głównej Gospodarstwa Wiejskiego w Warszawie w roku 1956. Studia magisterskie ukończył w roku 1963, zaś doktorat nauk leśnych uzyskał w 1972 roku na tej samej uczelni broniąc pracy: „Odnowienia naturalne i sztuczne w świętokrzyskich lasach rządowych w pierwszej połowie XIX wieku z uwzględnieniem modrzewia”.

Całe życie zawodowe i po odejściu na emeryturę, poświęcił lasom. Przed wojną praktykował w jednych z najlepiej urządzonych lasów prywatnych, będących własnością książąt Druckich-Lubeckich. W roku 1951 zostaje przeniesiony do nadleśnictwa Bliżyn, gdzie pracował jako adiunkt, a następnie (od roku 1954) jako nadleśniczy. Na skutek reorganizacji przeprowadzonej w Lasach Państwowych, w roku 1972 został inspektorem obwodowym w Okręgowym Zarządzie Lasów Państwowych w Radomiu, a od 1975 roku w Łodzi. Stąd, w roku 1978, na własną prośbę, odszedł na

emeryturę. W latach 1976–1980 był członkiem Zespołu Nauk Leśnych Zakładu Historii Nauki, Oświaty i Techniki Polskiej Akademii Nauk.

Wielka wiedza, szerokie zainteresowania, mrówcza pracowitość i ogromne zaangażowanie zaowocowały wieloma dokonaniem. Osiągnięcia z zakresu leśnictwa dotyczyły m.in. urzędowania i hodowli lasu, a szczególnie gospodarowania i pielęgnacji drzewostanów o znacznym udziale jodły i modrzewia, tak charakterystycznych dla Lasów Bliżyńskich. Z tego powodu koledzy leśnicy nadali mu przydomek „Ojciec Modrzewia”.

Nadleśnictwo Bliżyn zarządzane przez dr. Barańskiego i zasobne lasy dawnej Puszczy Świętokrzyskiej z rezerwatem „Świnia Góra”, były miejscem wielu szkoleń, konferencji, sympozjów i wycieczek naukowców, przyrodników i leśników z kraju i zagranicy. Odnalazł tu wiele nowych stanowisk prawnie chronionych roślin i zwierząt. Duma go rozpierała widząc ich podziw dla tego, czym Matka Natura obdarowała tę ziemię, którą uprawiał i pielęgnował.

Jako znany regionalista i badacz dziejów, jest autorem wielu popularnonaukowych i naukowych opracowań z zakresu historii przemysłu, osadnictwa, a także bartnictwa i przemian w szacie roślinnej Krainy Gór Świętokrzyskich. W sposób szczególny opiewał piękno i odrębność jej przyrody. Nieprzeciętna znajomość literatury pięknej i wyjątkowa polszczyzna, jakiej używał sławiąc niepowtarzalność przyrody regionu, były powodem dla którego koledzy określali go mianem „Leśnik Humanista”.

Zmarł 19 sierpnia 2005 roku w Skarżysku-Kamiennej. Pochowany został na skraju Świętokrzyskiej Puszczy w Bliżynie.

108. Zjazd Delegatów Polskiego Towarzystwa Leśnego, w dniu 5 września 2008 roku, dla uczczenia jego pamięci, nadał rezerwatowi „Świnia Góra” imię dr. inż. Stanisława Barańskiego, odsłaniając przy granicy rezerwatu pamiątkowy obelisk.

Ten krótki rys niech będzie wprowadzeniem i zachęceniem do odkrywania i podziwiania na stronach tego albumu jeszcze i dziś niezwykłych uroków serca dawnej Puszczy Świętokrzyskiej – wnętrza rezerwatu „Świnia Góra”.

Zapraszamy...

„ŚWINIA GÓRA” THE HEART OF THE ŚWIĘTOKRZYSKA PRIMEVAL FOREST

In 2010 Bliżyn will celebrate its 600th anniversary of existence. It is an excellent occasion for introduction of the valuable natural object – a gift from the nature to the commune. „Świnia Góra” is a strict forest reserve and a place, which gives an impression of the heart of the Świętokrzyska Primeval Forest. But, first things first ...

The north-western part of one of the three major macroregions of the Świętokrzyskie Province, i.e. the Kielecka Upland, is occupied by the Suchedniowski Plateau, a mesoregion. The Suchedniowski Plateau includes, among others, the Suchedniowskie Hills (with the height exceeding 400 m above the sea level), which are composed mainly of sandstone dating back to approx. 250 million years (from the Lower Trias). The rocks are exposed on the surface or are partly covered by deposits dating back to earlier glaciation periods, i.e. about 1.5 million years (from the Pleistocene). The deposits mainly include sands and clay. The characteristic forms of the area include copula-like hills and humps, among which there are valleys (e.g. the Suchedniowska Valley) created as a result of weathering and erosion of less resistant rocks. Shallow soils covering the valleys were created on waste of sandstone, slates, marls, light clays and sands of various origin devoid of calcium carbonate. Such soils are classified as acid brown soils. Most of the hills are overgrown with forests of the Primeval Świętokrzyska Forest. One may find there almost all types of forest habitats and numerous naturally formed floristic compositions. They are found mainly in the drainage area of the Kamienna River and on the west of the Pilica River and the south of Nida River.

The main forest complex, in which such habitats and floristic compositions can be found, is referred to as Suchedniowsko-Bliżyńskie Forests, which used to be more compact not so long ago. As far as the forest stand structure is concerned, the forests mainly belong to the type characteristic of the Świętokrzyska Land with its fir trees, which, however, are different due to large share of deciduous trees in the for-

est complexes. The forests can be composed of fir trees only, however, they usually include such trees as beech, oak, larch, sycamore, maple, birch, aspen, spruce or pine trees.

The most interesting part of the forest is located approximately 8 km to the south-west of Bliżyn. It occupies the western part of the main summit of the mountain referred to as Świnia Góra (with the height of 353 m above the sea level). The altitude difference is about 25 m and falls within the range of 325 and 350 m above the sea level. It is significant, from the point of view of natural conditions prevailing at the summit, that the area has never been cultivated. It is also significant that the entire area was subject to mining excavations especially in the period from the 16th to 19th century and even in the 20s of the 20th century. The area used to be rich in iron ores. The ores were initially excavated by digging wells with the depth of 2-2.5 m. The excess rock was thrown to the surface and, thus, soils were fertilised with calcium carbonate, which was originally deposited about 1.4 m below the soil surface. Owing to this fertiliser, the area is famous for its rich habitats and numerous types of trees with unique sizes. It is also worth noting that in 1854 a great fire destroyed approx. 18,000 ha of the forest. Approximately 50 % of the Bliżyńskie Forests are estimated to have burnt. The ashes and carbon, which originated from the fire, fertilized the soil. The present forests result from natural succession. The trees saved from fire (mainly larch trees) are presently among the largest and oldest ones.

Towards the end of iron ore extraction period, people used a shaft method. Some shafts clad with wooden beams were as deep as 30 metres.

The middle of the 20-ha forest complex includes its most valuable natural fragment, namely „Świnia Góra”, a reserve, which was covered by strict protection as early as in 1938. Originally the reserve area included 32.18 ha and initial plans of protection appeared as early as in 1936. Upon verification made in 1953 (by virtue of the Regulation of the Minister of Forestry and Timber Industry as of 28 October 1953 as published in MP A-104/1953, item 1403) the present area of the reserve includes 50.78 ha. In accordance with its natural characteristics, the reserve includes the original mixed forest with its numerous types of trees in different ages, its multitude of types of brushwood and undergrowth, including numerous rare and protected species. One can distinguish there such trees as fir, beech and two types of oak trees, however, it also includes numerous Polish larch trees, pines, two types of birch, hornbeam, spruce, sycamore, maple, black alder, wych elm, aspen and several species of willow trees. There are also such species of trees as ash trees, two species of lime trees and yew trees in its arborescent form (only one!). The natural character of the forest stand is emphasized, among others, by its several-storey structure deemed as an example of the type. The highest storey includes enormous fir, larch, beech and oak trees, among which there are examples as old as 250 years and with as long diameters as 100 cm. Reports from the past say that the forest used to be abundant in oaks, which could not be cut with the use of normal sawmill machines.

„Świnia Góra” Reserve is located in the area of the Promotional Forest Complex (LKP) of „the Świętokrzyska Primeval Forest”. The particular richness of the entire Promotional Forest Complex is that 42 % of its area is overgrown with forest stands including at least four species. In the very reserve area there are 38 species of trees and bushes. Therefore, the reserve is deemed one of the richest reserves as regards species of mixed forest stand in Poland. It is even richer than the famous forest stand of the Białowieska Primeval Forest! Moreover, researchers found 345 species of vascular plants, including 22 species of mountain plants and 20 species of protected plants in the forest stand. The forest is also famous for its 100 species of moss (with rare Atlantic specie named *Schistostega osmundacea*, a glittering moss) and 70 species of lichens. The most interesting

species of plants found in the reserve include clasping twistedstalk, the most famous relic of the mountain flora; *Calamagrostis villosa*, grass rarely found in lowland areas; Turk’s cap lily, *Daphne mezereum*, globe-flower, Siberian iris, marsh gentian, stiff clubmoss, marsh Labrador tea, ramsons and orchids such as bird’s-nest orchid, early coralroot or ghost orchid rarely found in the lowlands. „Świnia Góra” is also a place, where *Laricifomes officinalis* (also referred to as *pniarek modrzewiowy* or *agaryk modrzewiowy*), one of most rarely found species of fungi in Poland, can be found. The fungus was classified as E category of species, which are endangered by extinction and are barely likely to survive, if hazardous factors still persist. Although the specie is now endangered by extinction, is used to be very common at the end of the 19th century. One of the major reasons for its extinction was a regulation issued by forestry services supervision, which ordered cutting of larch trees affected by the fungi. The fungus mainly parasitizes on *Larix decidua subsp. polonica*. The contemporary distribution of the specie includes 6 known localities in Poland. The largest population of the fungus can be found in the Świętokrzyskie Mountains (the Świętokrzyski National Park – Chełmowa Góra), including in „Świnia Góra” Reserve. Recently, the fungus was also found in the area of the Skarżyski District in „Ciechostowice” Reserve!

Several decades ago, „Świnia Góra” surrounded by immense and inaccessible forest, was distinguished among surrounding forest stands. It is still distinguished although its surroundings changed considerably. Now it is accessible and discernible.

The permanent development of a network of road facilitates intensification of the forest economy and introduction of heavy equipment. For the purposes of compliance with current provisions and management instructions, the forest is thinned and rejuvenated on a regular basis.

Such natural gems as „Świnia Góra” Reserve are rarely to be found in Polish forests. „Giants’ Islands”, though surrounded by much younger forest, stick up like sails in the open sea – ready to catch each breath of wind and, especially, that of a hurricane. The grown-up giants fall with a terrible crackle, thus, letting portions of sunlight into the forest bottom.

Although the process is slow, the character of this strict reserve is gradually changing. While being

a strict reserve, it does not show natural transformations only. It also shows transformations affecting nature „owing to” human „aid”. In accordance with the current law, the reserve was established as a strict one in order to enable humans to track changes, draw lessons as well as wise and useful conclusions. However, it was quickly changed by the same humans, who launched processes, which intensify the changes (natural processes would be much slower and some of them would never occur). Thus, humans triggered a domino effect. However, this situation should make us draw appropriate conclusions and modify current provisions and orders.

The forest surrounding the reserve used to create a „natural monolith” together with the reserve. It abounded in marshy areas and its trees belonged to the elite of the species.

Today, this large forest complex is changing due to rejuvenation, thinning, intersection with a network of roads, intensive drainage (also due to changing climate conditions) and greater penetration of sunlight in the forest bottom. The processes are even faster. We should hope that the most valuable aspects of the forest will survive and continue to enchant numerous generations of natural scientists and foresters.

When mentioning „Świnia Góra” Reserve, there are two persons, who immediately come to one’s mind, namely inż. Władysław Okoń and dr. inż. Stanisław Barański. Both of them were foresters closely connected with the reserve.

*Władysław Okoń,
a forester of great
knowledge and a true
keeper of the forest*

Władysław Okoń was born in 1891 in Radomyśl nad Sanem. There he graduated from a four-grade folk school. In his early years of education, he had an opportunity to meet a true teacher, educator and

nature lover, who was entirely devoted to his work and pupils. He devoted a lot of time to his pupils both during his lessons and after school. He taught them not only how to distinguish between species, but also how to protect them and love nature.

Władysław Okoń graduated from a junior high school in Rzeszów and passed his maturity examination in 1910. In the same year he started his studies at the University of Agriculture and Forestry (*Hochschule für Bodenkultur*) in Vienna and was granted a title of Engineer after the First World War in 1923.

He lived in harsh times, which abounded in extraordinary events, to which he was a witness or active participant. He used to see Franz Joseph I of Austria in Vienna, met Włodzimierz Tetmajer, Wincenty Witos and Ignacy Daszyński as well as Władysław Szafer, his colleague from the junior high school and Włodzimierz Lenin (!), whom he did not know at that time. Being in captivity in Russia, he met Małgorzata Fornalska, his student. He also met General Sosnkowski, Gabriel Narutowicz, a minister, Stanisław Wojciechowski and Ignacy Mościcki, Polish presidents, Juliusz Osterwa and Stefan Jaracz, Major „Hubal” in the Suchedniowsko-Bliżyński Forest and Major „Okoń” in the Kampinoska Primeval Forest.

He gained his experience as a forester owing to numerous placements provided for in the curriculum or realised at his own account. His placement areas included forests belonging to K.S. Habsburg, an Archduke in Zawoja – before the First World War, in perfectly equipped sawmills upon the Volga River and in forests belonging to M.A. Romanov, a Duke – during the period of captivity in Russia and after the First World War – in forests of the Łowickie Duchy (the Spalskie Forests) constituting hunting areas for Nicholas II, Emperor of Russia and, subsequently, for executive organs of the Republic of Poland and in other forest inspectorates under his supervision.

Being already an experienced forester, he became a supervisor of the forest inspectorate of Bliżyn in 1938. During the initial period of the Second World War, German authorities ordered to cut trees in „Świnia Góra” Reserve. He did not obey the order, although the Germans threatened to send him to a concentration camp.

His permanent contacts with the Polish underground army, his living in the vicinity of a camp for

Russian prisoners, thousands of whom died of hunger, exhaustion or were killed by bullets and suspicions of his favouring the partisans caused him to give up because of fear for his life and lives of his nearest and dearest. Despite the German occupation, he managed to obtain a leave to recuperate from his heart disease. In June 1942 he left Bliżyn. He retired in 1951 as a supervisor of the forest inspectorate in Starachowice. He died in 1984 in Kraków, where he was buried in the Rakowicki Cemetery.

*Stanisław Barański,
a forester and
breeder, florist, region
lover, scientist and
humanist*

Stanisław Barański was born in 1913 in Janowice (the Opatów District) in a working-class family. He attended the common school in Janowice and Ostrowiec Świętokrzyski and graduated from the secondary school in Słupca (in the former Łódzkie Province). He was granted a vocational title of a Forester Engineer in the Faculty of Forestry at the Warsaw University of Life Sciences in 1956. He graduated from his studies and was granted a master’s degree in 1963 and in 1972 he was granted a title of Doctor of Forestry Sciences by the same University. His doctor’s thesis was entitled „Natural and artificial renovation of the governmental forests in the Świętokrzyska Land in the first half of the 19th century, including renovation of larch trees”.

He devoted his entire career and retirement period to forests. Before the WWII he was on a placement in one of the most developed private forests owned by Drucki-Lubecki Duke family. In 1951 he was transferred to the forest inspectorate of Bliżyn, where he worked as an assistant and, subsequently, as a supervisor of the forest inspectorate from 1954. As a result of reorganisation of the National Forests in 1972, he became a district inspector in the District Management Office of the National Forests

in Radom and, in 1975, in Łódź. Then he retired upon his own request in 1978. In the years 1976-1980 he was a member of the Team of Forestry Sciences of the Chair of History of Science, Education and Technology in the Polish Academy of Sciences.

His extensive knowledge, wide interests, hard work and great commitment resulted in numerous achievements. His achievements in the field of forest development and cultivation included, among others, development and nurture of forest stands with its considerable share of fir and larch trees typical for the Bliżyńskie Forests. For this reason his colleagues nicknamed him „the Father of Larch Trees”.

The forest inspectorate of Bliżyn supervised by dr Barański as well as rich forests of the Primeval Świętokrzyska Forest with its „Świnia Góra” Reserve were places of numerous training sessions, conferences, symposiums and trips of natural scientists and foresters from Poland and abroad. In the forest he found a lot of new localities of lawfully protected species of fauna and flora. He was very proud seeing others admiring the gifts of the Mother Nature to the land, which he cultivated and nurtured.

Being a famous region lover and history researcher, he was an author of numerous popular and scientific papers on history of industry, settlement as well as bee keeping and transformations occurring in the flora of the Świętokrzyskie Mountains. Owing to his exceptional knowledge of belles-lettres and ornate style of the Polish language used in his papers praising the uniqueness of the regional nature, he was nicknamed by his colleagues „the Forester Humanist”.

He died on 19 August 2005 in Skarżysko-Kamienna and was buried at the fringe of the Świętokrzyska Primeval Forest in Bliżyn.

In order to commemorate dr inż. Stanisław Barański, on 5 September 2008 the 108th Congress of Delegates of the Polish Forestry Society gave the forester’s name to „Świnia Góra” Reserve and unveiled a commemorating obelisk located at the border of the Reserve.

Let this brief outline be an introduction and incentive to explore and admire „Świnia Góra” Reserve being the heart of the Primeval Świętokrzyska Forest, by going through the pages of this album. Visit the Reserve and see for yourself...

„ŚWINIA GÓRA“

HERZ DES URWALDES PUSZCZA ŚWIĘTOKRZYSKA

2010 feiert Bliżyn seinen 600. Jahrestag. Es ist die ausgezeichnete Gelegenheit, Ihnen die Anlage mit dem außergewöhnlichen Wert, der durch die Natur geschaffen wurde, näher zu bringen. Es ist Ort, der die Vorstellung des Herzens vom Urwald Puszcza Świętokrzyska gibt, das Naturschutzgebiet „Świnia Góra“, das unter dem strengen Naturschutz steht. Jedoch zuerst vom Anfang an...

Den nördlich-westlichen Teil eines der drei hauptsächlichen Makroregionen in der Świętokrzyskie-Wojewodschaft d.h. der Hochebene Kielce, nimmt die Mesoregion, die Suchedniowska-Hochebene. Sie umfasst u.a. die Suchedniowskie-Hügel (mit einer Höhe von über 400 m ü.d.M.), aufgebaut grundsätzlich aus den ca. 250 Millionen Jahre alten Sandsteinen (aus dem Untertrias). Die Felsen sind entdeckt oder teilweise mit den Ablagerungen aus der Zeit der früheren Vereisung d.h. vor ca. 1,5 Mio. Jahren (Pleistozän) zugedeckt; das sind vor allem Sand und Ton. Die spezifischen Formen der Geländebeschaffenheit sind kuppelförmige Hügel und Bodenerhebungen, zwischen denen die infolge der Verwitterung und Erosion von weniger beständigen Felsen entstandenen Talkessel (z.B. Suchedniowska-Talkessel) auftreten. Die hiesigen seichten Böden sind auf den verwitterten Sandsteinen, Schiefeln, Mergeln, leichtem Ton und Sand verschiedenes Ursprunges entstanden und sie sind calciumcarbonatfrei. Es sind saure Böden mit Braunerde. Der wesentliche Teil dieser Hügel wird mit den Wäldern des ehemaligen Urwaldes Puszcza Świętokrzyska bewachsen. Es treten hier fast alle Waldsiedlungstypen sowie viele natürlich gebildete Assoziationen auf. Sie sind in den Flussgebieten – vor allem im Flussgebiet von Kamienna – sowie westlich von Pilica und südlich von Nida zu treffen.

Der Hauptwaldkomplex, zu dem sie gehören und der als Wälder von Suchedniów und Bliżyn genannt wird, war bis vor kurzem am dichtesten und hochbestandensten. In Bezug auf den Baumbestand gehören diese Wälder im größten Maße zu der für das Świętokrzyski-Land typischen Baumart mit dominierenden Tanne, jedoch der Baumbestand ist deutlich anders und zwar wegen des großen Anteils an Laubbäumen.

Diese Wälder bestehen manchmal nur aus Tanne, jedoch überwiegend haben sie den Anteil an Buche,

Eiche, Lärche, Bergahorn, Ahorn, Birke, Zitterpappel, Fichte oder Kiefer.

Der interessanteste Teil des Waldes liegt ca. 8 km süd-westlich von Bliżyn. Er umfasst den westlichen Teil des Hautgipfels von der Erhebung Świnia Góra (353 m ü.d.M.). Die Höhenabweichung beträgt hier ca. 25 m und liegt zwischen 325 und 350 m ü.d.M. In Bezug auf die hier vorliegenden Naturverhältnisse ist es wichtig, dass dieses Gebiet niemals landwirtschaftlich genutzt wurde. Ebenso wichtig ist die Tatsache, dass auf diesem ganzen Gebiet besonders vom XVI. Jh. bis zum XIX. Jh. und sogar in den zwanziger Jahren des XX. Jh. die Bergbautätigkeit geführt wurde. Es wurde hier das Eisenerz gefördert. Das Eisenerz wurde zuerst durch die Herstellung einer Grube mit der Tiefe von 2 – 2,5 m gewonnen. Das taube Gestein wurde auf die Oberfläche heraus geworfen und so wurde der Boden mit dem ca. 1,4 m tief abgelagerten Calciumcarbonat befruchtet. Dies hat zur Entstehung der baumreichen Siedlungen und äußerst großen Bäume verschiedener Gattungen beigetragen. Nicht unbedeutend ist es, dass ca. 18000 ha des Waldes 1854 im großen Brand verbrannt worden sind. Es wird geschätzt, dass ca. 50% Wälder von Bliżyn damals verbrannt worden sind. Auch die damals entstandene Asche und Kohle haben den Boden befruchtet. Heutige Wälder sind Ergebnis der natürlichen Sukzession. Die damals den Brand überstandenen Bäume (hauptsächlich Lärchen) sind heute am größten und ältesten.

Am Ende der Eisenerzförderungszeit wurden auch die Schächte eingesetzt. Manche „Schächte“, die mit dem Holzbalken verkleidet wurden, waren ca. 30 m tief.

In der Mitte des ca. 20 Tsd. ha großen Waldkomplexes befindet sich der in Bezug auf die Natur wertvollste Abschnitt, der seit 1938 unter dem strengen Naturschutz steht, es ist das Naturschutzgebiet „Świnia Góra“. Zuerst betrug seine Fläche 32,18 ha,

und die ersten Pläne für die Stellung dieses Gebietes unter den Naturschutz stammen aus dem Jahre 1936. Nach der 1953 durchgeführten Prüfung (Verordnung des Ministers für Forstwesen und Holzindustrie vom 28. Oktober 1953, veröffentlicht im Staatsanzeiger A-104/1953, Pos. 1403) beträgt seine Fläche jetzt 50,78 ha. Gemäß der Naturcharakteristik umfasst das Naturschutzgebiet den ursprünglichen Mischbestand mit vielen Gattungen im verschiedenen Alter, den reichhaltigen aus mehreren Pflanzengattungen bestehenden Aufwuchs sowie das Unterholz und den Unterwuchs, die aus vielen seltenen und geschützten Gattungen bestehen. Die hauptsächlichen Baumgattungen sind Tanne, Buche und zwei Eichgattungen, es gibt hier jedoch auch einen großen Anteil an Lärche (polnische Lärche), Kiefer, zwei Birkengattungen, Weißbuche, Fichte, Bergahorn, Ahorn, Schwarzerle, Bergulme, Zitterpappel und einigen Weidengattungen. Es sind hier noch die Esche, zwei Linden- und Eibengattungen zu erwähnen. Der natürliche Charakter des Baumbestandes wird vor allem durch dessen mehrstufigen Aufbau, der als musterhaft angesehen wird, hervor gehoben. In der obersten Stufe treten riesengroße Tannen, Lärchen, Buchen und Eichen auf, von denen die ältesten ca. 250 Jahre alt sind und dessen Durchmesser ca. 100 cm beträgt. Als eine Merkwürdigkeit kann man die historischen Eintragungen ansehen, nach denen hier die Eichen wuchsen, die mit den gewöhnlichen Schneidemaschinen nicht durchgeschnitten werden konnten.

Das Naturschutzgebiet „Świnia Góra“ liegt innerhalb des Promotionswaldkomplexes (LKP) „Puszcza Świętokrzyska“. Der besondere Wert von LKP liegt darin, dass 42% seiner Fläche mit dem Baumbestand bewachsen ist, der mindestens aus 4 Gattungen besteht. Im Naturschutzgebiet wurden 38 Baum- und Strauchgattungen festgestellt. Aus diesem Grunde gilt es in Bezug auf die Gattungsverschiedenheit als der abwechslungsreichste Mischbestand in Polen. Er ist sogar abwechslungsreicher als der Baumbestand im bekannten Urwald Puszcza Białowieska! Darüber hinaus wurden hier 345 Gattungen von Gefäßpflanzen, darunter 22 Gattungen von Bergpflanzen und 20 Gattungen von den geschützten Pflanzengattungen, festgestellt. Es gibt hier auch ca. 100 Moosgattungen (mit dem seltenen atlantischen Moos *Schistostega osmundacea*), sowie 70 Flechtengattungen. Von den interessantesten Pflanzengattungen im Naturschutzgebiet ist der bekannteste Vertreter der Reliktbergflora, der Stängelumfassende Knotenfuß, die sehr selten auf der Tiefebene vorkommende Art vom Gras wie die Reitgräser, der Türkenbund,

der Echte Seidelbast, die Trollblume, die sibirische Schwertlilie, der Lungen-Enzian, der Sprossende Bärlapp, der Sumpfporst, der Bärlauch sowie die Helmsblumen wie z.B. die Vogel-Nestwurz, die Korallenwurz oder der auf der Tiefebene ebenso selten auftretende Blattlose Widerbart zu erwähnen. Das Naturschutzgebiet „Świnia Góra“ ist auch der Wuchsort einer der seltensten Pilzgattungen in Polen d.h. des Lärchen-Baumschwammes (Synonyme: *Fomitopsis officinalis*). Er wurde zur Kategorie E, also zu den aussterbenden Gattungen gezählt, deren Überleben kaum wahrscheinlich ist, wenn sie immer noch von den Gefahrfaktoren beeinflusst werden. Diese mit dem Aussterben bedrohte Gattung war am Ende des XIX. Jh. oft zu treffen. Einer der Gründe für eine so traurige Situation war die Verordnung der Forstaufsichtsbehörde, mit der die mit diesem Pilz bewachsenden Lärchen auszuhacken waren. Er gilt ausschließlich als Parasit der Lärche *Larix decidua subsp. polonica*. Heute tritt diese Gattung an 6 Stellen in Polen – wie es bekannt ist – auf. Ihre größte Population befindet sich im Świętokrzyskie-Gebirge (ŚPN – Chełmowa Góra), darunter im Naturschutzgebiet „Świnia Góra“. Letztens wurde sie auch im Kreis Skarżysko-Kamienna im Naturschutzgebiet „Ciechostowice“ festgestellt!

Vor mehrere Zehner Jahren unterschied sich das Naturschutzgebiet „Świnia Góra“, umgeben vom unzugänglichen Wald, durch seinen Charakter von den es umgebenden Baumbeständen. Und ist es immer so, obwohl dessen Umgebung völlig geändert wurde. Es wurde zugänglich und sichtbar.

Das ständig ausgebaute Straßennetz erleichtert sehr die Intensivierung der Waldwirtschaft und den Einsatz von schweren Einrichtungen. Es werden die Anforderungen der geltenden Vorschriften und Anweisungen im Bereich der Waldbewirtschaftung erfüllt und der Holzbestand wird systematisch ausgeholzt und verjüngert.

Solche Besonderheiten wie das Naturschutzgebiet „Świnia Góra“ sind immer seltener in den polnischen Wäldern. Die „Giganten“, obwohl vom Wald, zwar viel jünger, umgeben, stehen wie einsame Segel auf dem offenen Meer. Sie sind dem Wind und besonders dem Sturmwind ausgesetzt. Die riesengroßen Bäume stürzen dann mit Knall und lassen zum Waldboden die Sonnenlicht zu.

Der Charakter des unter dem strengen Naturschutz stehenden Waldes wird allmählich geändert. Das Naturschutzgebiet zeigt jedoch nicht ausschließlich natürliche Veränderungen in der Natur, indem es immer noch unter dem strengen Naturschutz steht. Es zeigt die Veränderungen in der Natur „durch“ die

aktive „Hilfe“ des Menschen. Gemäß dem immer noch geltenden Recht wurde es vom Menschen unter den (strengen) Naturschutz gestellt, um die hier auftretenden Veränderungen zu beobachten und daraus kluge und nützliche Schlussfolgerungen ziehen zu können. Jedoch auch der Mensch verlässt sehr schnell das Naturschutzgebiet und veranlasst Prozesse, die diese Veränderungen intensivieren (natürlich würden diese Prozesse langsamer auftreten, und manche von ihnen würden niemals zustande kommen). Es wird der Domino-Effekt verursacht. Jedoch auch dies soll es ermöglichen, richtige Schlussfolgerungen zu ziehen und bestehende Vorschriften und Anweisungen zu modifizieren.

Früher hat der das Naturschutzgebiet umgebende Wald samt dem Naturschutzgebiet den „natürlichen Monolith“ gebildet. Es überwogen hier sumpfige Gebiete, und die hier wachsenden Bäume gehörten zu den besten Gattungen.

Heute ändert sich dieser große Waldkomplex mit dem verjüngerten und ausgeholzten Waldbestand, durchschnitten vom Straßennetz, intensiv entwässert auch durch die sich ändernden Klimaverhältnisse und das Gelangen der Sonnenlicht zum Waldboden. Diese Prozesse erfolgen immer schneller. Man soll nur hoffen, dass das Wertvollste in diesen Wäldern überdauert und von vielen Generationen von Naturforschern und Förstern noch bewundert wird.

Wenn die Rede vom Naturschutzgebiet „Świnia Góra“ ist, wird sofort an zwei Personen gedacht. Das sind die mit dem Naturschutzgebiet eng verbundenen Förster Ing. Władysław Okoń und Dr. Ing. Stanisław Barański.

*Ing. Władysław Okoń,
Förster mit umfangreichem Wissen
und echter Waldwirt.*

Władysław Okoń ist 1891 in Radomyśl an San geboren. Dort hat er die 4-jährige Volksschule abgeschlossen. Schon in den ersten Lehrjahren hatte er das Glück, den Lehrer, Pädagogen, Erzieher und Naturliebhaber zu treffen, der sich völlig seiner Berufung und seinen Schülern gewidmet hat. Er hat

ihnen die Zeit sowohl in der Schule wie auch nach dem Unterricht gewidmet. Er lehrte sie nicht nur die Gattungen voneinander unterscheiden, sondern auch die Natur schützen und lieben.

Dann hat er das Gymnasium in Rzeszów beendet und 1910 die Reifeprüfung bestanden. In diesem Jahr wurde er zur Hochschule für Bodenkultur in Wien aufgenommen und erlangte nach dem Krieg 1923 das Ingenieurdiplom.

Die schwere Zeit, in der er lebte, zeichnete sich durch außergewöhnliche Ereignisse, deren Zeuge er war oder an denen er teilnahm, aus. In Wien hat er den Kaiser Franz Joseph gesehen, Włodzimierz Tetmajer, Wincenty Witos, Ignacy Daszyński kennen gelernt und sich mit dem im Gymnasium in Rzeszów kennen gelernten Władysław Szafer oder den ihm damals unbekanntem Wladimir Lenin (!) auf Babia Góra getroffen. Als er in der russischen Gefangenschaft war, hat er seine Schülerin Małgorzata Fornalska kennen gelernt. Er hat auch General Sosnkowski, den Minister Gabriel Narutowicz, den Präsidenten Stanisław Wojciechowski und Ignacy Mościcki, Juliusz Osterwa und Stefan Jaracz, den Major „Hubal“, dessen Truppen sich in Wäldern von Suchedniów und Bliżyn versteckten, und den Major „Okoń“, der samt seinen Truppen den Unterschlupf im Kampinos-Urwald fand, kennen gelernt.

Die Erfahrung als Förster hat er während des Praktikums, das sowohl mit dem Lehrprogramm vorgesehen war als auch freiwillig gewählt wurde, in den vorbildlich gestalteten Wäldern gemacht, und zwar vor dem I. Weltkrieg in den Wäldern des Erzherzogs K. S. Habsburg in Zawoja, und in der Gefangenschaft in den ausgezeichnet eingerichteten Sägemühlen an Wolga und in den Wäldern des Fürsten M. A. Romanow, nach dem I. Weltkrieg in den Wäldern des Herzogtums Łowicz (Wälder von Spała), die als Jagdgebiet des Zars Niolaus II. und dann der höchsten Gewalt der Republik Polen galten, und in den anderen Oberforstbezirken, die er geleitet hat, gesammelt.

Mit dieser Erfahrung hat er 1938 den Oberforstbezirksamt Bliżyn angetreten. Schon am Anfang des Krieges hat er von der deutschen Militärbehörde den Befehl erhalten, den Baumbestand im Naturschutzgebiet „Świnia Góra“ auszuholzen. Diesem Befehl ist er jedoch nicht befolgt, obwohl er dazu wieder aufgefordert wurde. Das war sehr riskant, denn er konnte dafür zum Konzentrationslager geschickt werden.

Ständige Kontakte mit den geheimen Kampforganisationen, das Wohnen in der Nachbarschaft des Lagers für gefangene Russen, die zahlreich verhun-

gert oder aus Erschöpfung verstorben sind oder erschossen wurden, die ständige Verdacht auf die Zusammenarbeit mit den Partisanen trugen dazu bei, dass der Stress und die Furcht für das eigene Leben und das Leben seiner Familie „gewonnen haben“. Er hat trotz des Krieges die Arbeitsbefreiung zur Verbesserung der Gesundheit (er hatte Herzprobleme) erhalten. Im Juni 1942 roku fuhr er nach Bliżyn. In den Ruhestand ging er 1951 als Oberförster in Starachowice. Er ist 1984 in Kraków gestorben und wurde auf dem Rakowicki-Friedhof beerdigt.

*Dr. Ing. Stanisław
Barański, Förster
und Züchter, Florist,
Regionalist, Wissen-
schaftler und
Humanist.*

Stanisław Barański ist 1913 in Janowice (Kreis Opatów) in einer Arbeiterfamilie geboren. Er hat die Grundschule in Janowice und Ostrowiec Świętokrzyski besucht, die Mittelschulbildung hat er in Słupca (die ehemalige Wojewodschaft Łódź) erlangt. Den Titel des Forstingenieurs hat er an der Forstfakultät der Warschauer Landwirtschaftlichen Universität 1956 erlangt. Das Diplomstudium hat er 1963 abgeschlossen und den Dokortitel im Fachbereich „Forstwissenschaften“ hat er 1972 an derselben Universität erlangt. Der Titel seiner Doktorarbeit lautete „Natürliche und künstliche Erneuerungen in den Regierungswäldern des Świętokrzyski-Gebietes in der ersten Hälfte des XIX. Jh. unter Berücksichtigung der Lärche“.

Das ganze Berufsleben sowie das Leben im Ruhestand hat er den Wäldern gewidmet. Vor dem Krieg hat er das Praktikum in den besten Privatwäldern, die das Eigentum der Fürsten von Drucki-Lubecki waren, gemacht. 1951 wurde in das Oberforstbezirksamt Bliżyn verlegt, wo er zuerst als Amtsgehilfe und dann (seit 1954) als Oberförster arbeitete. Durch die Umstrukturierung in den Staatswäldern im Jahre 1972 wurde er zum Bezirksinspektor in der Staatswaldverwaltung in Radom, und seit 1975 in Łódź. Dort ist er 1978 auf den eigenen Wunsch in Ruhestand gegangen. In den Jahren 1976–1980 war er Mitglied des Teams für Forst-

wissenschaften in der Anstalt für Wissenschaft, Bildung und Technik bei der Polnischen Wissenschaftsakademie.

Durch sein großes Wissen, abwechslungsreiche Interessen, die Arbeitsamkeit und das große Engagement hatte er viele Leistungen. Seine Leistungen im Bereich des Forstwesens bezogen sich u.a. auf die Waldeinrichtung und den Waldanbau und besonders auf die Bewirtschaftung und Pflege des Baumbestandes mit dem wesentlichen Anteil von Tanne und Lärche, die für die Wälder von Bliżyn charakteristisch sind. Aus diesem Grunde wurde er von den Kollegen als „Lärchenvater“ bezeichnet.

Das von Dr. Barański verwaltete Oberforstbezirksamt Bliżyn und der reiche Baumbestand des ehemaligen Świętokrzyska-Urwaldes mit dem Naturschutzgebiet „Świnia Góra“ galten als Schulungs-, Konferenz-, Tagungs- und Reiseorte für die Naturwissenschaftler und Förster aus dem In- und Ausland. Er hat hier viele neue Wuchs- und Aufenthaltsorte von den rechtlich unter dem Naturschutz stehenden Pflanzen- und Tierarten gefunden. Er war sehr stolz, als er deren Bewunderung für das, was die Natur auf dem von ihm angebauten und gepflegten Gebiet schuf, sah.

Als bekannter Regionalist und Geschichtsforscher gilt er als Autor mehrerer populärwissenschaftlicher und wissenschaftlicher Veröffentlichungen im Bereich der Industriegeschichte, Besiedelung, Imkerei und der Veränderungen in der Pflanzenwelt des Świętokrzyskie-Gebirges. Er hat die Schönheit und die Einmaligkeit der Natur besonders bekannt gegeben. Die überdurchschnittliche Kenntnis der Schönliteratur und die Außergewöhnlichkeit der polnischen Sprache, mit der er die Einmaligkeit der Natur dieser Region beschrieb, waren der Grund dafür, dass er von den Kollegen als „Förster-Humanist“ bezeichnet wurde.

Er ist am 19. August 2005 in Skarżysko-Kamienna gestorben und wurde am Rande des Urwaldes Puszcza Świętokrzyska in Bliżyn beerdigt.

Während der 108. Zusammenkunft von Delegierten der Polnischen Forstvereingung am 5. September 2008 wurde dem Naturschutzgebiet „Świnia Góra“ zum Andenken an ihn die Bezeichnung Dr.-Ing. Stanisław Barański-Naturschutzgebiet „Świnia Góra“ verliehen und an der Grenze des Naturschutzgebietes wurde der Gedenkobelisk enthüllt.

Diese kurze Darstellung gilt als Einleitung und Anregung zur Entdeckung und Bewunderung der auch heute außergewöhnlichen Schönheiten des Herzens vom ehemaligen Urwald Puszcza Świętokrzyska d.h. des Naturschutzgebietes „Świnia Góra“ auf den Seiten des vorliegenden Albums. Lassen Sie sich zum Lesen einladen!

A photograph of a forest scene. In the foreground, there is a large, weathered tree stump with a jagged top, surrounded by fallen branches and a carpet of brown leaves. The ground is covered in moss and lichen. In the background, tall, thin trees stand in a misty or hazy atmosphere. Sunlight filters through the trees, creating a warm, golden glow. The text "Pory roku" is overlaid in the upper right, and "Przedwiośnie" is overlaid in the lower right.

Pory roku

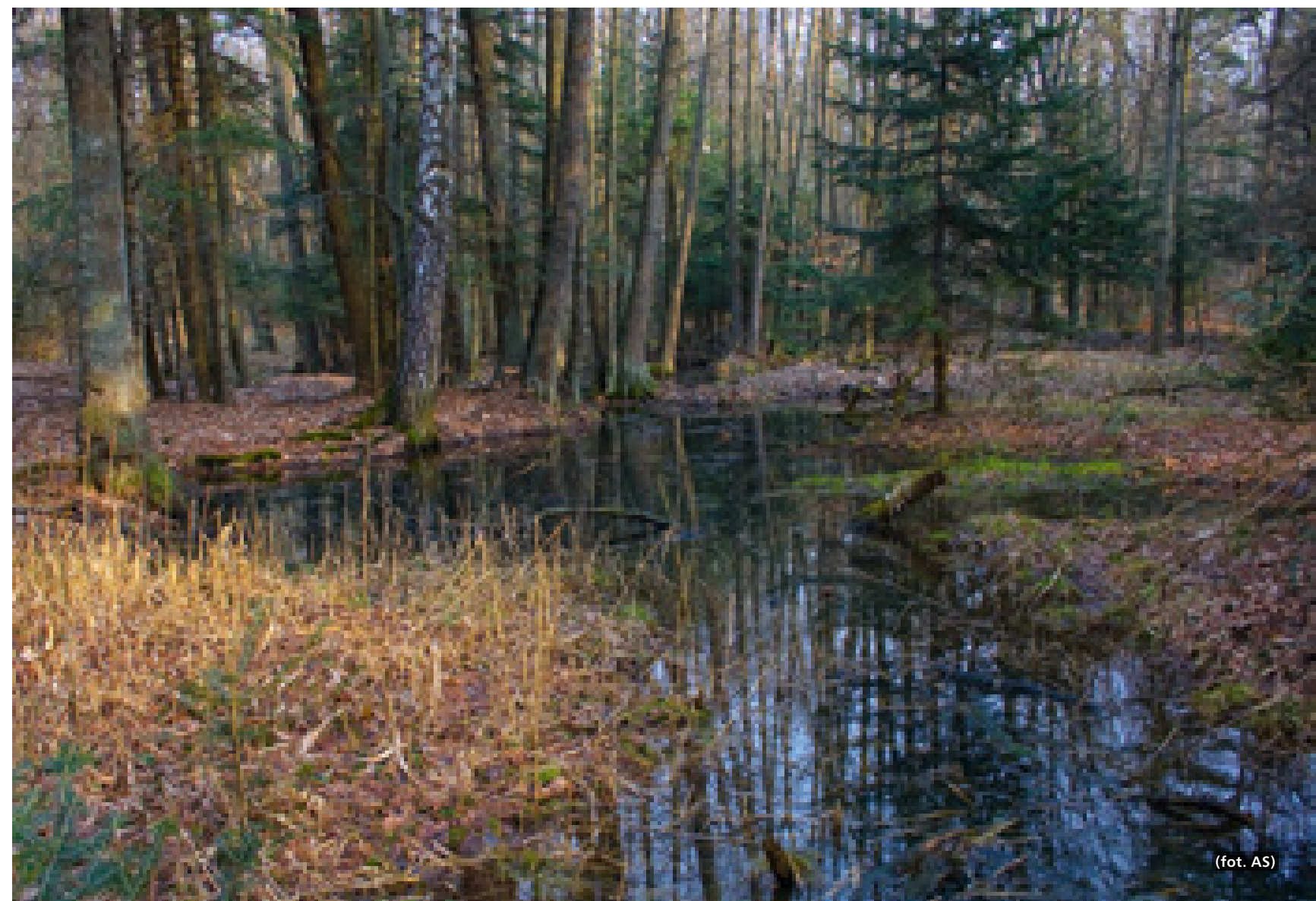
Przedwiośnie

(fot. AS)

(fot. AS)

(fot. AS)

(fot. AA)

(fot. AS)

(fot. AA)

(fot. AA)

(fot. AA)

(fot. AS)

Wiosna

REZERWAT PRZYRODY
ŚWITLI GÓRA

(fot. AS)

(fot. AS)

(fot. AS)

(fot. AA)

(fot. AA)

(fot. AA)

(fot. PR)

Lato

(fot. PR)

(fot. AS)

(fot. AS)

(fot. AA)

(fot. AS)

(fot. AS)

(fot. AA)

(fot. AA)

(fot. PR)

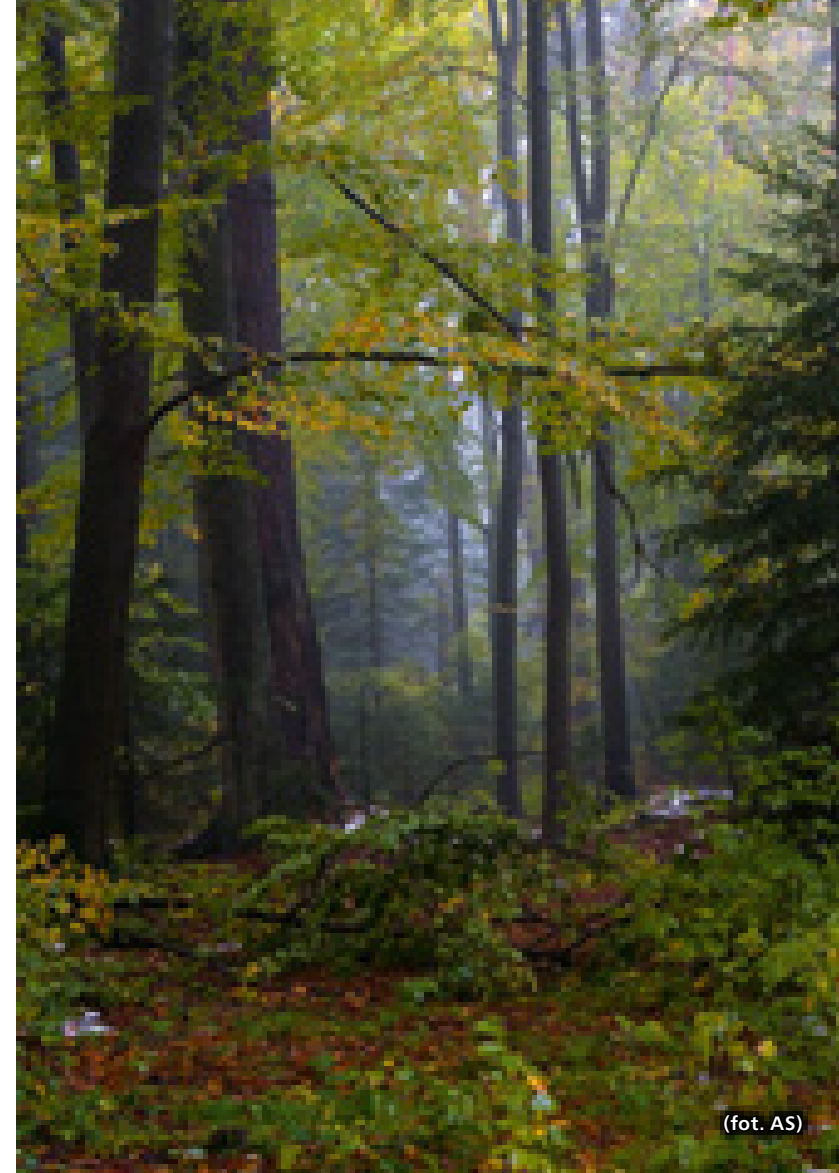

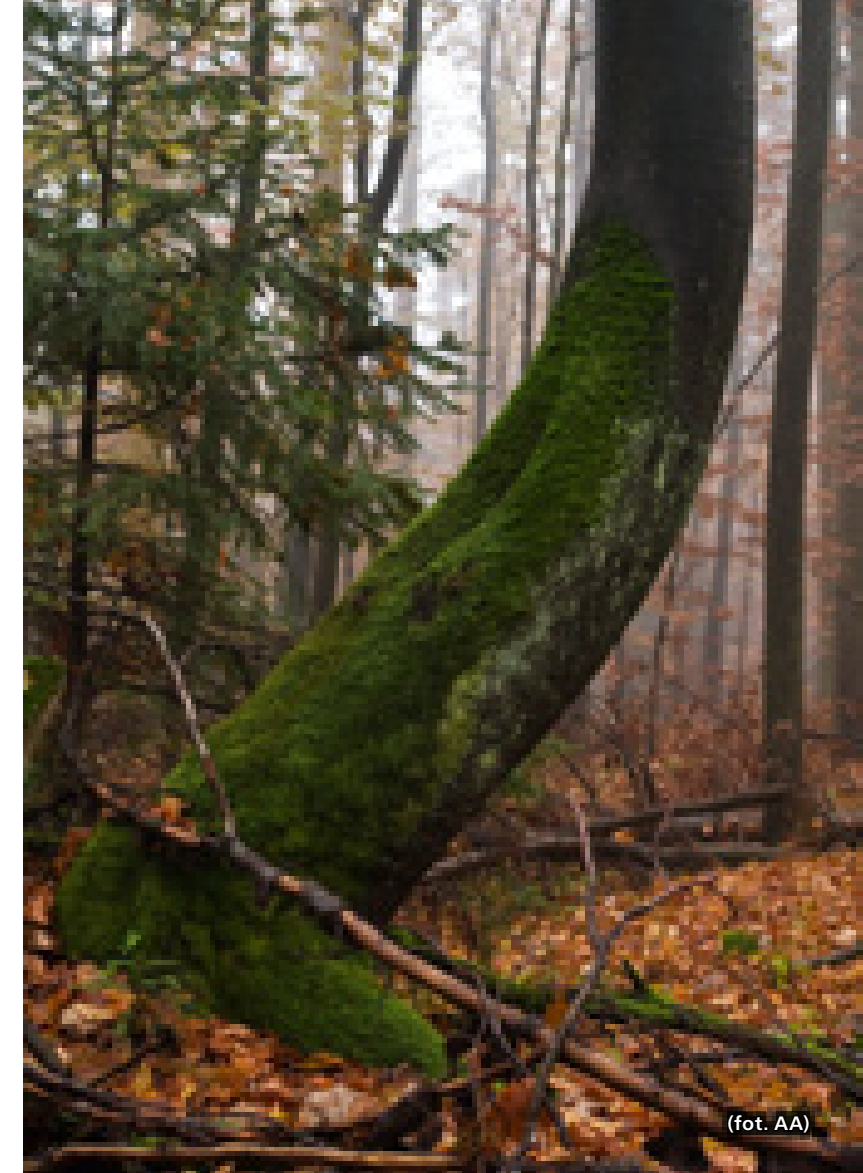
Jesień

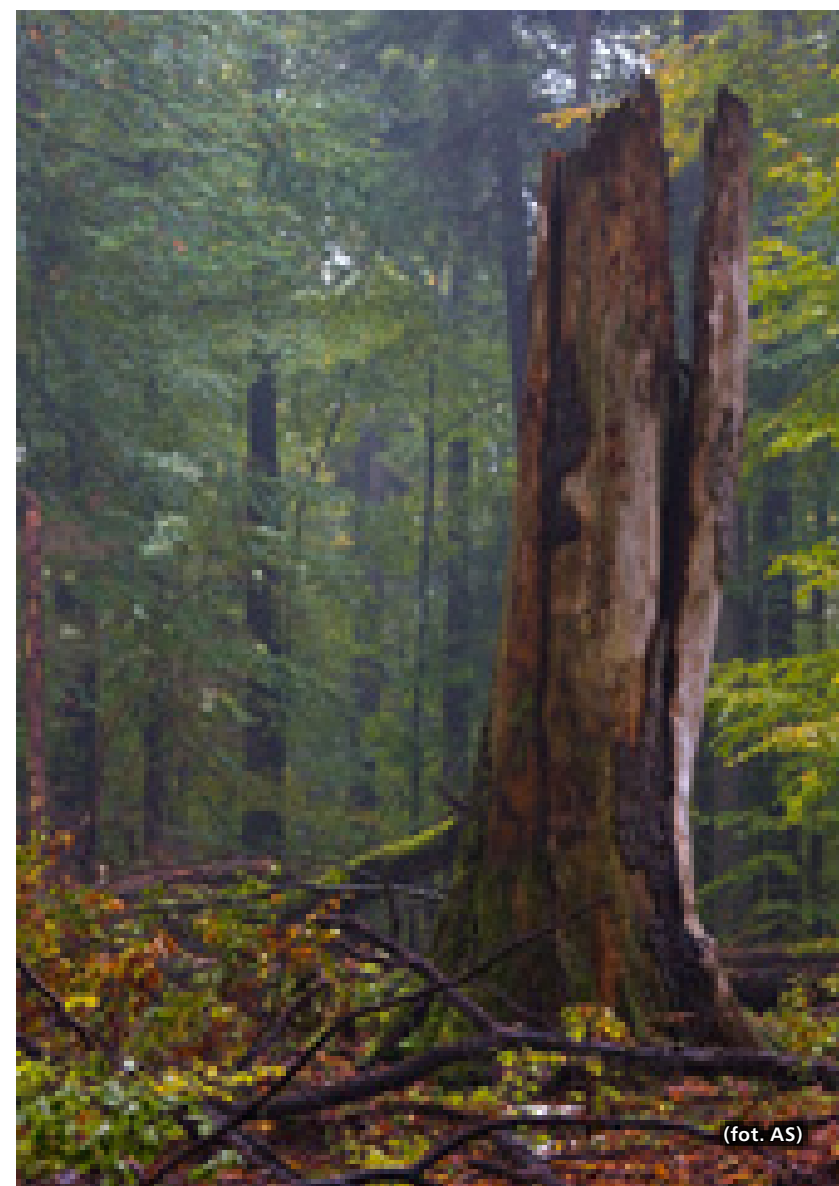
(fot. AS)

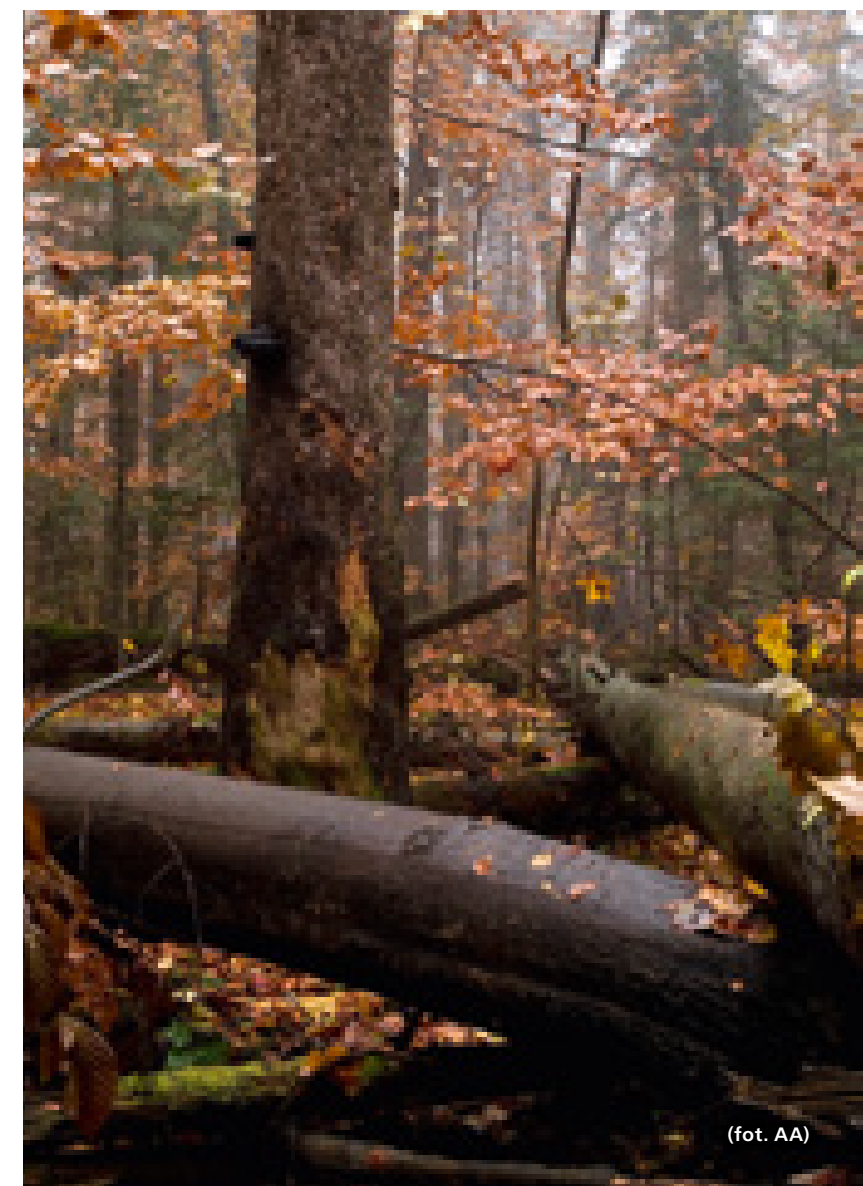
(fot. AS)

(fot. AA)

(fot. AS)

(fot. AA)

REZERWAT PRZYRODY
ŚWINIA GÓRA

REZERWAT PRZYRODY
ŚWINIA GÓRA

Zima

(fot. AS)

(fot. AS)

(fot. AS)

(fot. AS)

Skarby Świniej Góry

Śluzowce

Wykwit zmienny odmiana żółta *Fuligo septica* var. *septica* (fot. AA)

Maworek falisty *Physarum bivulve* (fot. AA)

Wykwit zmienny odmiana żółta *Fuligo septica* var. *septica* (fot. AA)

Kędziorek złocik *Trichia favoginea* (fot. AA)

Paździorek rdzawy *Stemonitis axifera* (fot. AA)

Samotek zmienny *Reticularia lycoperdon* (fot. AS)

Paździorek rdzawy *Stemonitis axifera* (fot. AS)

Samotek zmienny *Reticularia lycoperdon* (fot. AS)

Śluzek krzaczkowy odmiana kanalikowata *Ceratiomyxa fruticulosa* var. *porioides* (fot. PR)

Rulik groniasty *Lycogala epidendrum* i paździerek delikatny *Stemonitis flavogenita* (fot. AA)

Rulik groniasty *Lycogala epidendrum* (fot. AA)

Kędziorek kruchy *Trichia botrytis* (fot. AS)

Zlepniczek walcowaty *Tubulifera arachnoidea* (fot. AS)

Próchnilec długotrzonkowy *Xylaria longipes* (fot. AS)

Kustrzebka soczysta *Peziza succosa* (fot. AS)

Próchnilec gałęzisty *Xylaria hypoxylon* (fot. AA)

Soplówka jodłowa *Hericium flagellum* (fot. AS)

Świecznica rozgałęziona
Clavicornia pyxidata (fot. AS)

Soplówka bukowa *Hericium coralloides* (fot. AS)

Stroczniczek złotawy *Pseudomerulius aureus* (fot. AS)

Koralówka sztywna *Ramaria stricta* (fot. AA)

Soplówka jodłowa *Hericum flagellum* (fot. AA)

Pniarek obrzeżony *Fomitopsis pinicola* (fot. AA)

Hubiak pospolity *Fomes fomentarius* (fot. AA)

Hubiak pospolity *Fomes fomentarius* (fot. AA)

Modrzewnik lekarski *Laricifomes officinalis* (fot. AS)

Hubiak pospolity *Fomes fomentarius* (fot. AA)

Lakownica spłaszczona *Ganoderma lipsiense* (fot. AA)

Czyreń jodłowy *Phellinus hartigii* (fot. AA)

Czyreń ogniowy *Phellinus igniarius* (fot. AA)

Wrośniak garbaty *Trametes gibbosa* (fot. AA)

Białak popielaty *Spongiporus tephroleucus* (fot. AA)

Wrośniak różnobarwny *Trametes versicolor* (fot. AA)

Drobnoporek
sposzkowany
Postia ptychogaster
(fot. AA)

Białoporek brzozowy *Piptoporus betulinus* (fot. AA)

Grzybówka purpurowoobrzeżona *Mycena rubromarginata* (fot. AA)

Grzybówka helmiasta *Mycena galericulata* (fot. AA)

Żółciak siarkowy *Laetiporus sulphureus* (fot. AA)

Mleczaj jodłowy *Lactarius salmonicolor* (fot. AA)

Lakówka amethystowa
Laccaria amethystea (fot. AA)

Purchawka gruszkowata *Lycoperdon pyriforme* (fot. AA)

Tęgoskór pospolity
Scleroderma citrinum (fot. AA)

Purchawka chropowata *Lycoperdon perlatum* (fot. AS)

Monetka bukowa *Oudemansiella mucida* (fot. AS)

Opieńka żółtawa *Armillaria lutea* (fot. AS)

Purchawka gruszkowata *Lycoperdon pyriforme* i opieńka miodowa *Armillaria mellea* (fot. PR)

Żyłkoblaszka wklęsłokapeluszowa *Delicatula integrella* (fot. AA)

Pomarańczowiec błyszczący *Pycnoporellus fulgens* (fot. AS)

Muchomor rdzawobrzowy *Amanita fulva* (fot. AA)

Goląbek winny *Russula erythropoda* (fot. AA)

Muchomor cytrynowy *Amanita citrina* (fot. AA)

Czubajka kania *Macrolepiota procera* (fot. AS)

Twardzioszek czosnkowy *Marasmius alliaceus* (fot. AS)

Podgrzybek brunatny *Xerocomus badius* (fot. AS)

Maślak pstry *Suillus variegatus* (fot. AA)

Borowik szlachetny *Boletus edulis* (fot. AA)

Podgrzybek złotopory
Xerocomus chrysenteron (fot. AA)

Maślak żółty *Suillus grevillei* (fot. AA)

Piesterzenica olbrzymia
Gyromitra gigas (fot. AA)

Koźlarz pomarańczowózóły
Leccinum versipelle (fot. AA)

Porosty
Wątrobowce
Mchy
Paprotniki

Chrobotek cienki *Cladonia macilenta* (fot. AA)

Pustulka pęcherzykowata *Hypogymnia physodes* (fot. AA)

Plucnik modry *Platismatia glauca* (fot. AA)

Chrobotek szydlasty
Cladonia coniocraea (fot. AA)

Porostnica wielokształtna *Marchantia polymorpha* (fot. AA)

Porostnica wielokształtna *Marchantia polymorpha* (fot. AA)

Gajnik lśniący *Hylocomium splendens* (fot. AA)

Złotowłos strojny *Polytrichastrum formosum* (fot. AA)

Płonnik pospolity *Polytrichum commune* (fot. AA)

Fałdownik szeleszczący *Rhytidiadelphus triquetrus* (fot. AA)

Żurawiec falisty *Atrichum undulatum* (fot. AA)

Torfowiec błotny *Sphagnum palustre* (fot. AA)

Rokietnik pospolity *Pleurozium schreberi* (fot. AA)

Widłoząbek włoskowy *Dicranella heteromalla* (fot. AA)

Rokietnik pospolity *Pleurozium schreberi* (fot. AA)

Widłak jałowcowaty *Lycopodium annotinum* (fot. AA)

Skrzyp leśny *Equisetum sylvaticum* (fot. AA)

**Rośliny
nasienne**

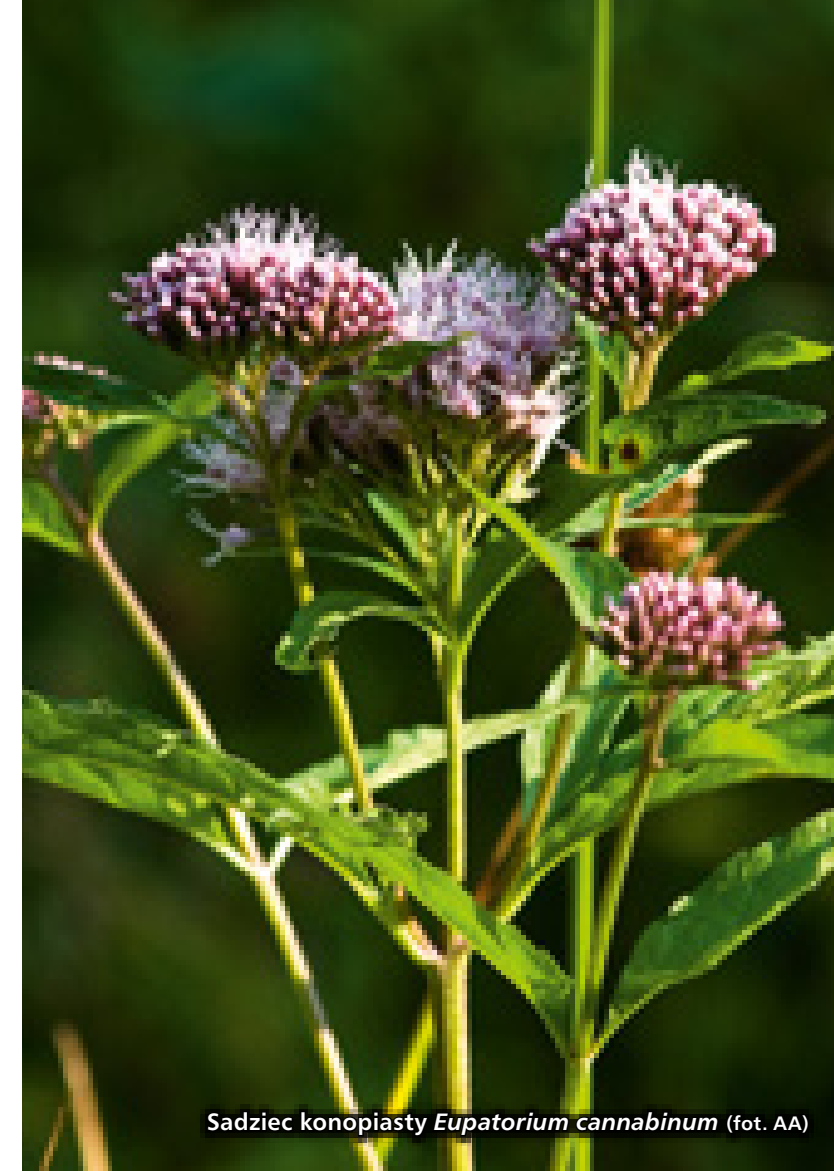

Starzec jajowaty *Senecio ovatus* (fot. AA)

Kuklik zwisły *Geum rivale* (fot. AA)

Sadziec konopiasty *Eupatorium cannabinum* (fot. AA)

Dziurawiec czteroboczny *Hypericum maculatum* (fot. AA)

Pępawa błotna *Crepis paludosa* (fot. AA)

Gajowiec żółty *Galeobdolon luteum* (fot. AA)

Krwawnica pospolita *Lythrum salicaria* (fot. AA)

Mięta polna *Mentha arvensis* (fot. AA)

Jaskier gajowy *Ranunculus serpens* (fot. AA)

Jarzmianka większa *Astrantia major* (fot. AA)

Konwalijka dwulistna *Maianthemum bifolium* (fot. AA)

Jarzmianka większa *Astrantia major* (fot. AS)

Tojeść pospolita *Lysimachia vulgaris* (fot. AA)

Kopytnik pospolity *Asarum europaeum* (fot. AA)

Sierpik różnolistny *Serratula lycopifolia* (fot. AA)

Pokrzywa zwyczajna *Urtica dioica* (fot. AA)

Gwiazdnica gajowa *Stellaria nemorum* (fot. AA)

Koniczyna dwukłosa *Trifolium alpestre* (fot. AA)

Kosaciec żółty *Iris pseudacorus* (fot. AA)

Kosaciec syberyjski *Iris sibirica* (fot. AA)

Niezapominajka leśna *Myosotis sylvatica* (fot. AA)

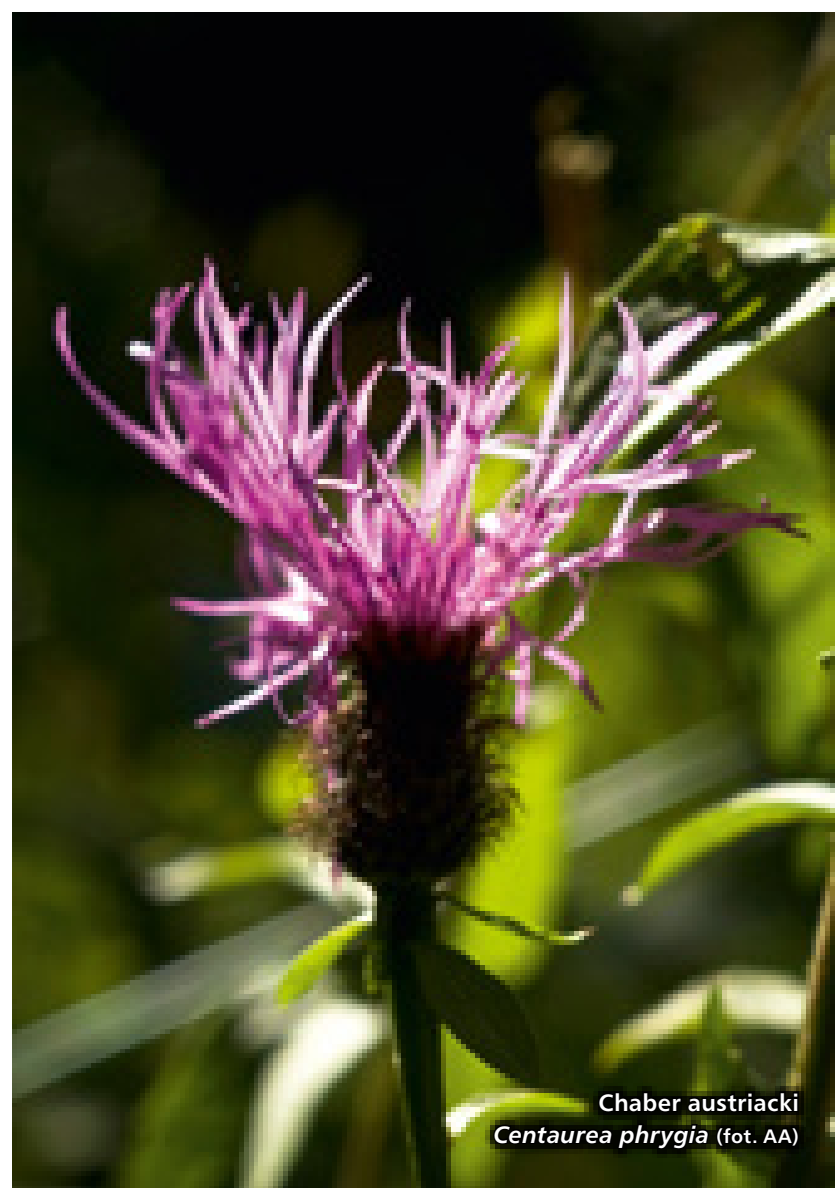
Poziomka pospolita *Fragaria vesca* (fot. AA)

Rutewka orlikolistna *Thalictrum aquilegifolium* (fot. AA)

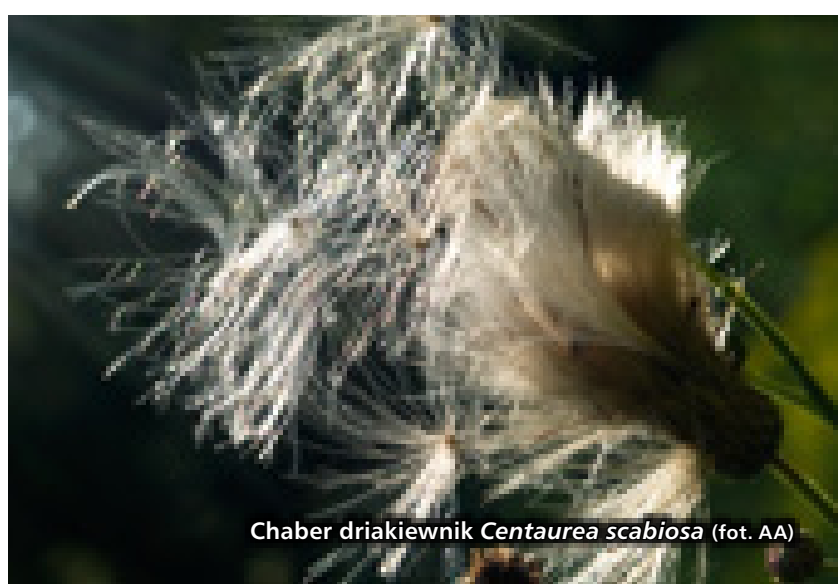
Ostrożeń łąkowy *Cirsium rivulare* (fot. AA)

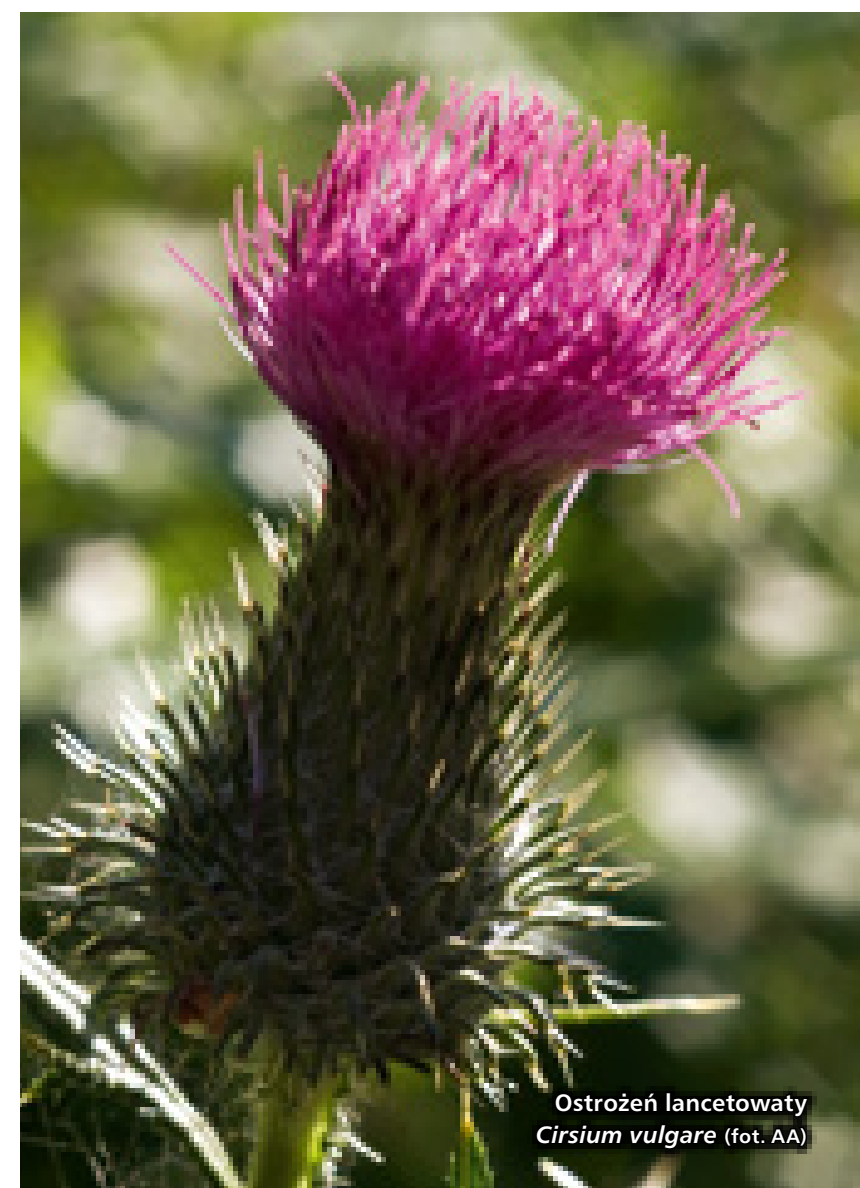
Chaber austriacki
Centaurea phrygia (fot. AA)

Czworolist pospolity *Paris quadrifolia* (fot. AA)

Chaber driakiewnik *Centaurea scabiosa* (fot. AA)

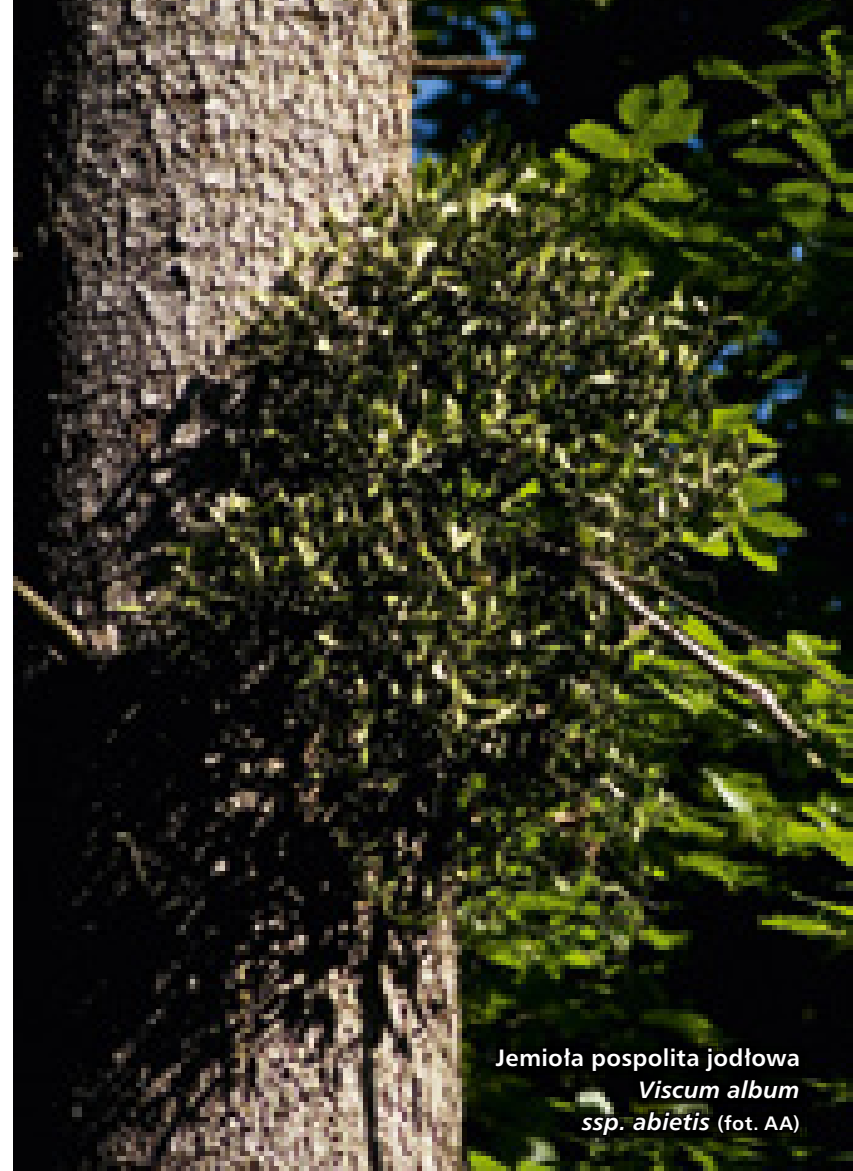
Ostrożeń lancetowaty
Cirsium vulgare (fot. AA)

Czworolist pospolity *Paris quadrifolia* (fot. AA)

Dąbrówka rozłogowa *Ajuga reptans* (fot. AA)

Jemiola pospolita jodłowa
Viscum album
ssp. *abietis* (fot. AA)

Niecierpek pospolity *Impatiens noli-tangere* (fot. AA)

Przytulia wonna *Galium odoratum* (fot. AA)

Knieć błotna *Caltha palustris* (fot. AA)

Knieć błotna *Caltha palustris* (fot. AA)

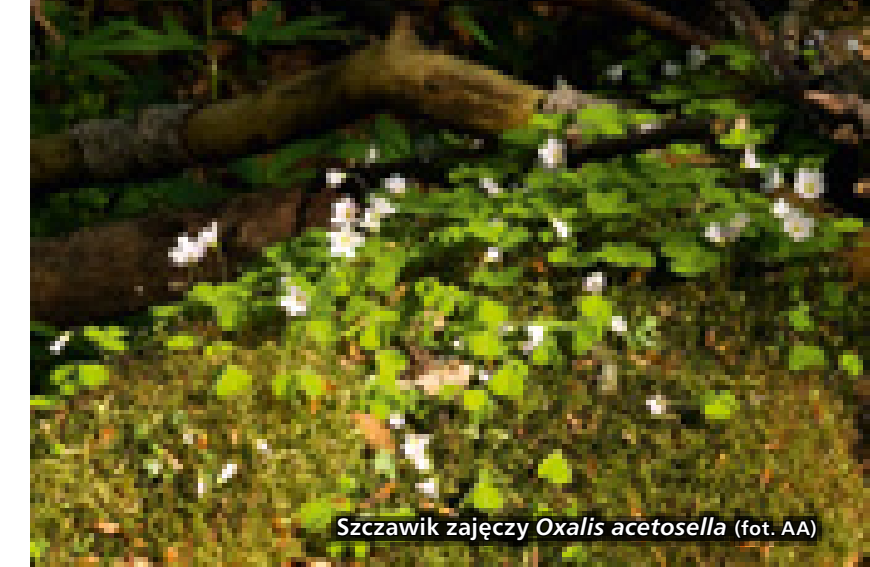
Bukwica zwyczajna *Betonica officinalis* (fot. AA)

Groszek wiosenny *Lathyrus vernus* (fot. AA)

Szczawik zajęczy *Oxalis acetosella* (fot. AA)

Szczawik zajęczy *Oxalis acetosella* (fot. AA)

Wyka leśna *Vicia sylvatica* (fot. AA)

Firletka poszarpana *Lychnis flos-cuculi* (fot. AA)

Kocimiętka właściwa *Nepeta cataria* (fot. AA)

Czartawa pospolita *Circaea lutetiana* (fot. AA)

Wawrzynek wilczelyko *Daphne mezereum* (fot. AS)

Wawrzynek wilczelyko *Daphne mezereum* (fot. AA)

Wawrzynek wilczelyko *Daphne mezereum* (fot. AS)

Kalina koralowa *Viburnum opulus* (fot. AA)

Pszeniec gajowy *Melampyrum nemorosum* (fot. AA)

Pięciornik kurze ziele *Potentilla erecta* (fot. AA)

Dzwonek brzoskwiolistny *Campanula persicifolia* (fot. AS)

Dzwonek rozpięzchły *Campanula patula* (fot. AS)

Liczydło górskie *Streptopus amplexifolius* (fot. AS)

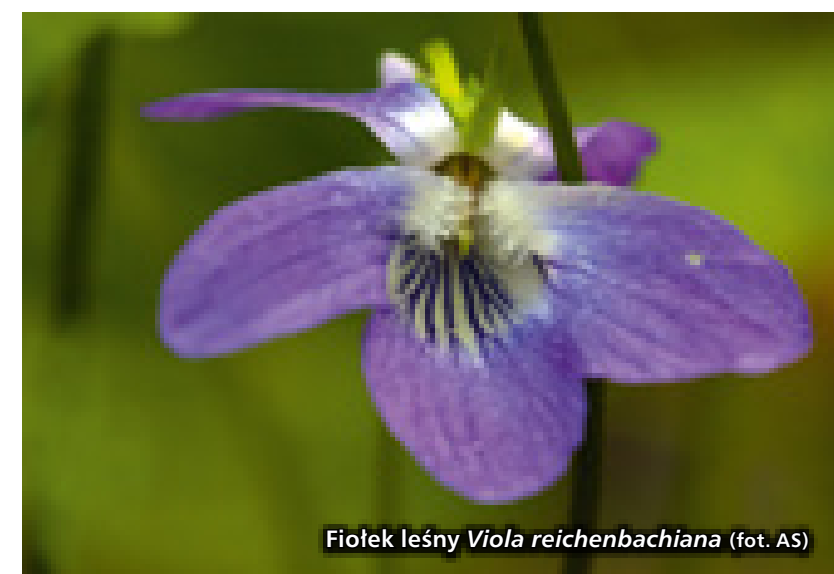
Liczydło górskie *Streptopus amplexifolius* owoce (fot. AS)

Czyściec leśny *Stachys sylvatica* (fot. AA)

Zerwa kłosowa *Phyteuma spicatum* (fot. AA)

Fiołek leśny *Viola reichenbachiana* (fot. AS)

Miodunka ćma *Pulmonaria obscura* (fot. AS)

Parzydło leśne
Aruncus sylvestris (fot. AS)

Pełnik europejski *Trollius europaeus* (fot. AS)

Przylaszczka pospolita *Hepatica nobilis* (fot. AA)

Mieczyk dachówkowy – owoc
Gladiolus imbricatus (fot. AA)

Bodiszek cuchnący *Geranium robertianum* (fot. AS)

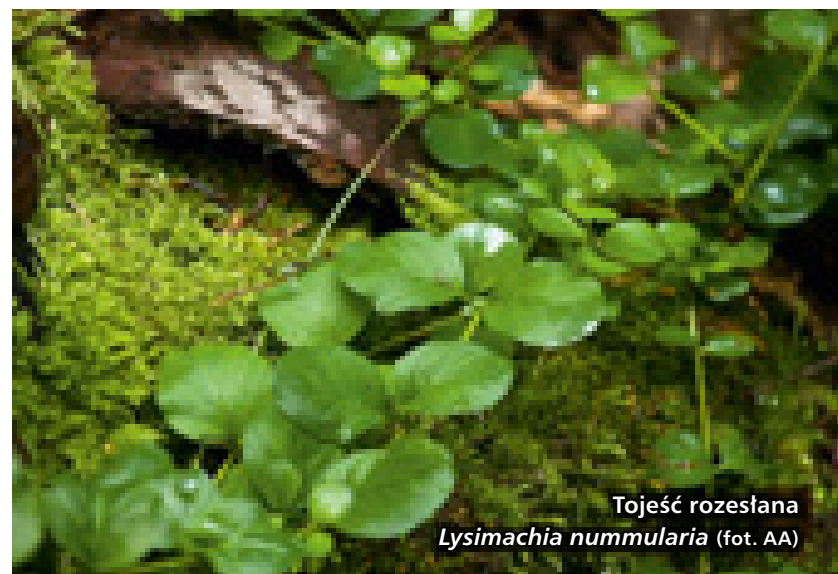
Kokoryczka wielokwiatowa *Polygonatum multiflorum* (fot. AA)

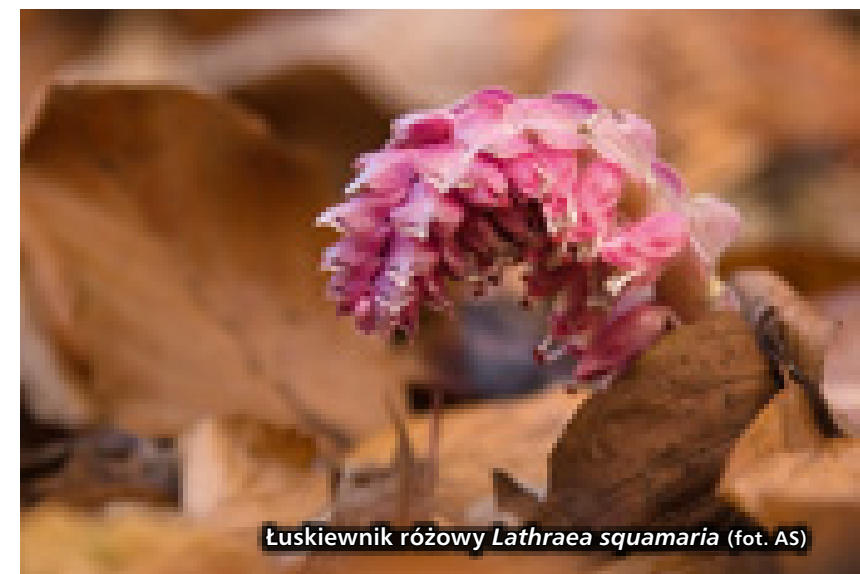
Śledziennica skrętolistna *Chrysosplenium alternifolium* (fot. AA)

Zawilec gajowy *Anemone nemorosa* (fot. AS)

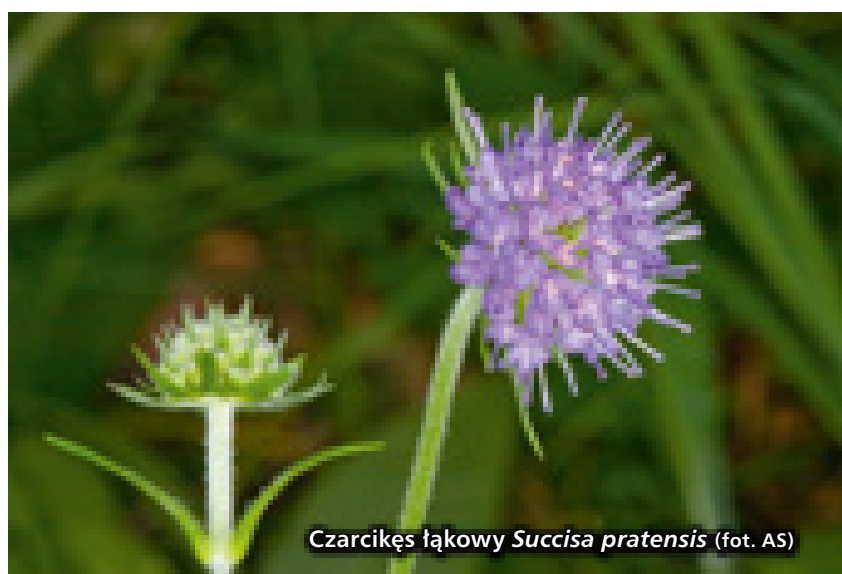
Tojeść rozesłana
Lysimachia nummularia (fot. AA)

Łuskiewnik różowy *Lathraea squamaria* (fot. AS)

Żywiec dziewięciolistny *Dentaria enneaphyllos* (fot. AS)

Czarcikęs łąkowy *Succisa pratensis* (fot. AS)

Kokoryczka okółkowa *Polygonatum verticillatum* (fot. AA)

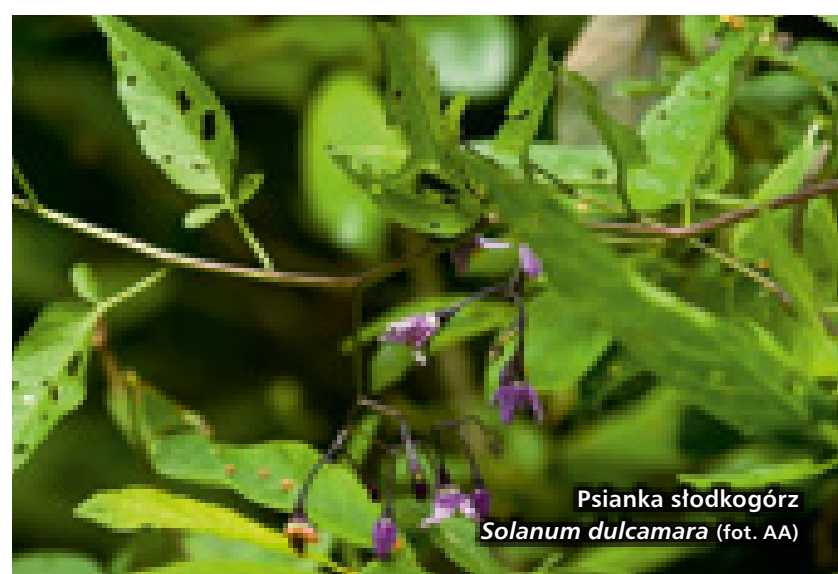
Czosnek niedźwiedzi *Allium ursinum* (fot. AS)

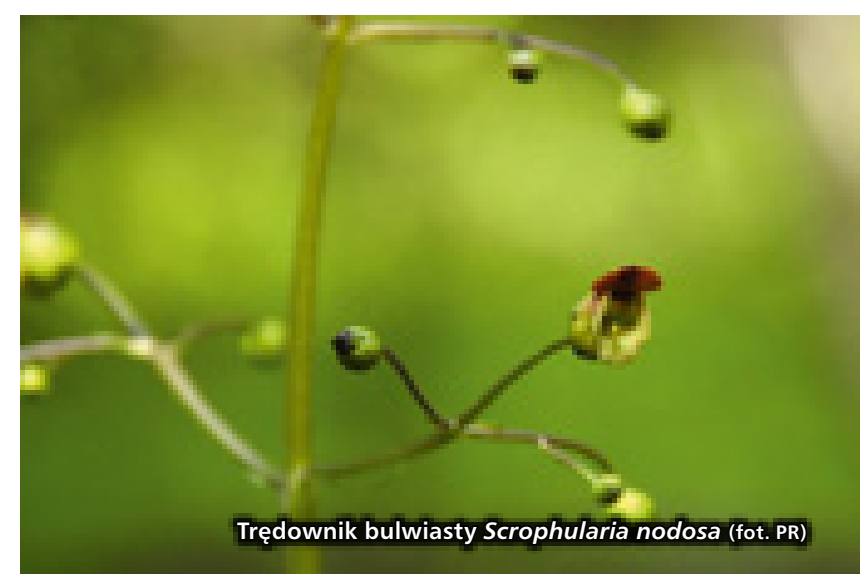
Żywiec cebulkowy *Dentaria bulbifera* (fot. AS)

Miodownik melisowaty *Melittis melissophyllum* (fot. AS)

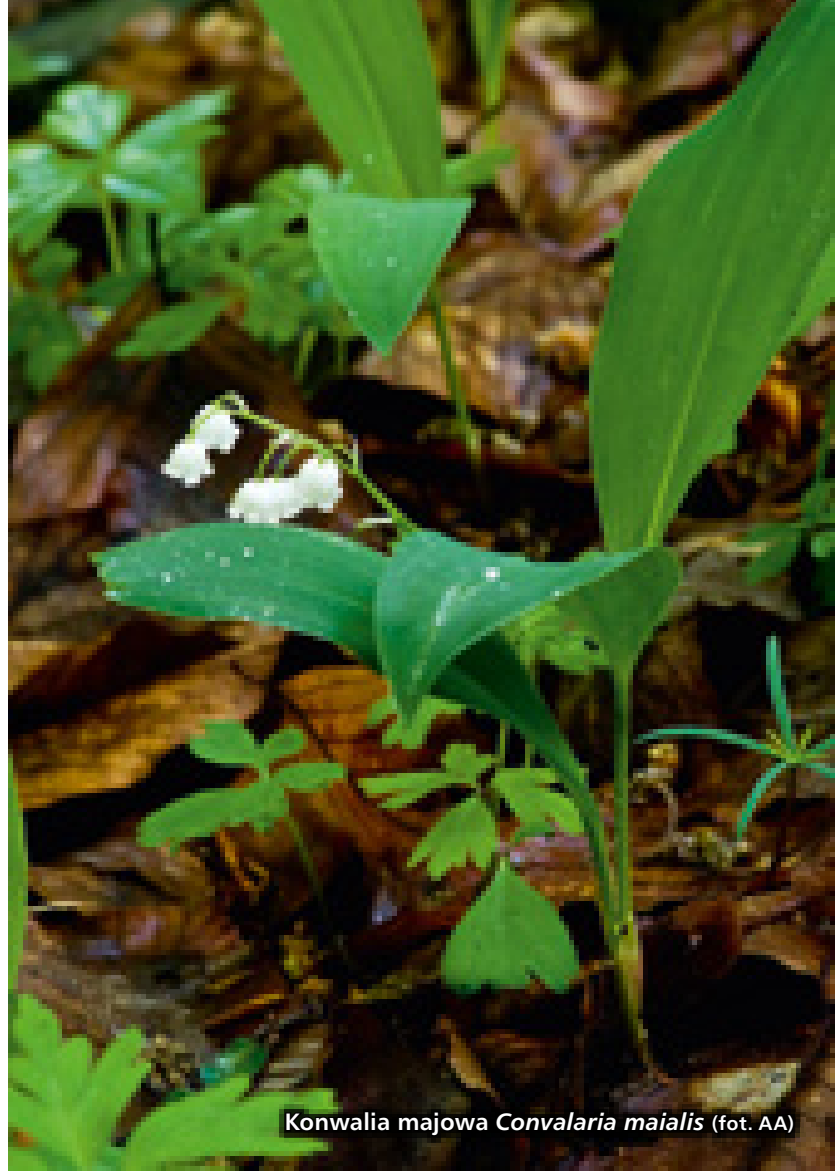
Psianka słodkogórz
Solanum dulcamara (fot. AA)

Trędownik bulwiasty *Scrophularia nodosa* (fot. PR)

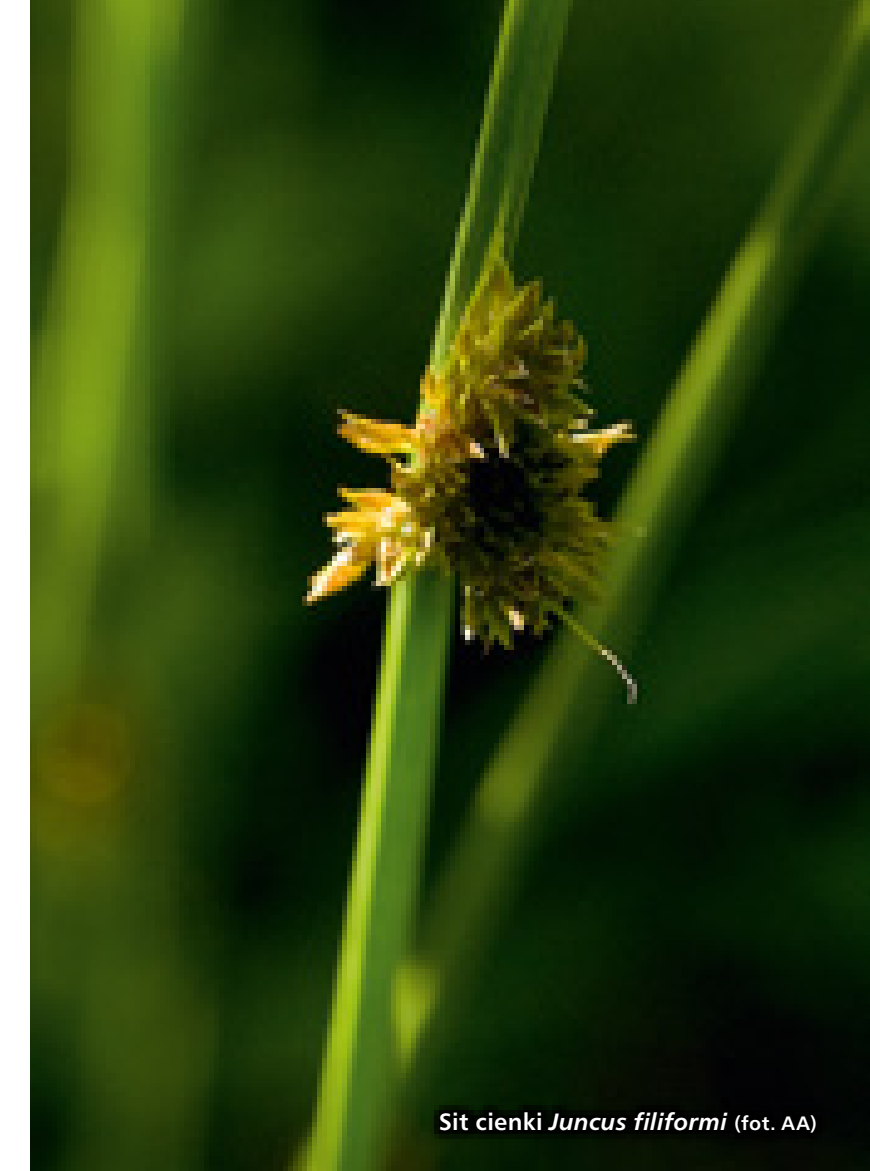
Mieczyk dachówkowaty *Gladiolus imbricatus* (fot. AS)

Konwalia majowa *Convallaria maialis* (fot. AA)

Dzwonek pokrzywolistny *Campanula trachelium* (fot. AA)

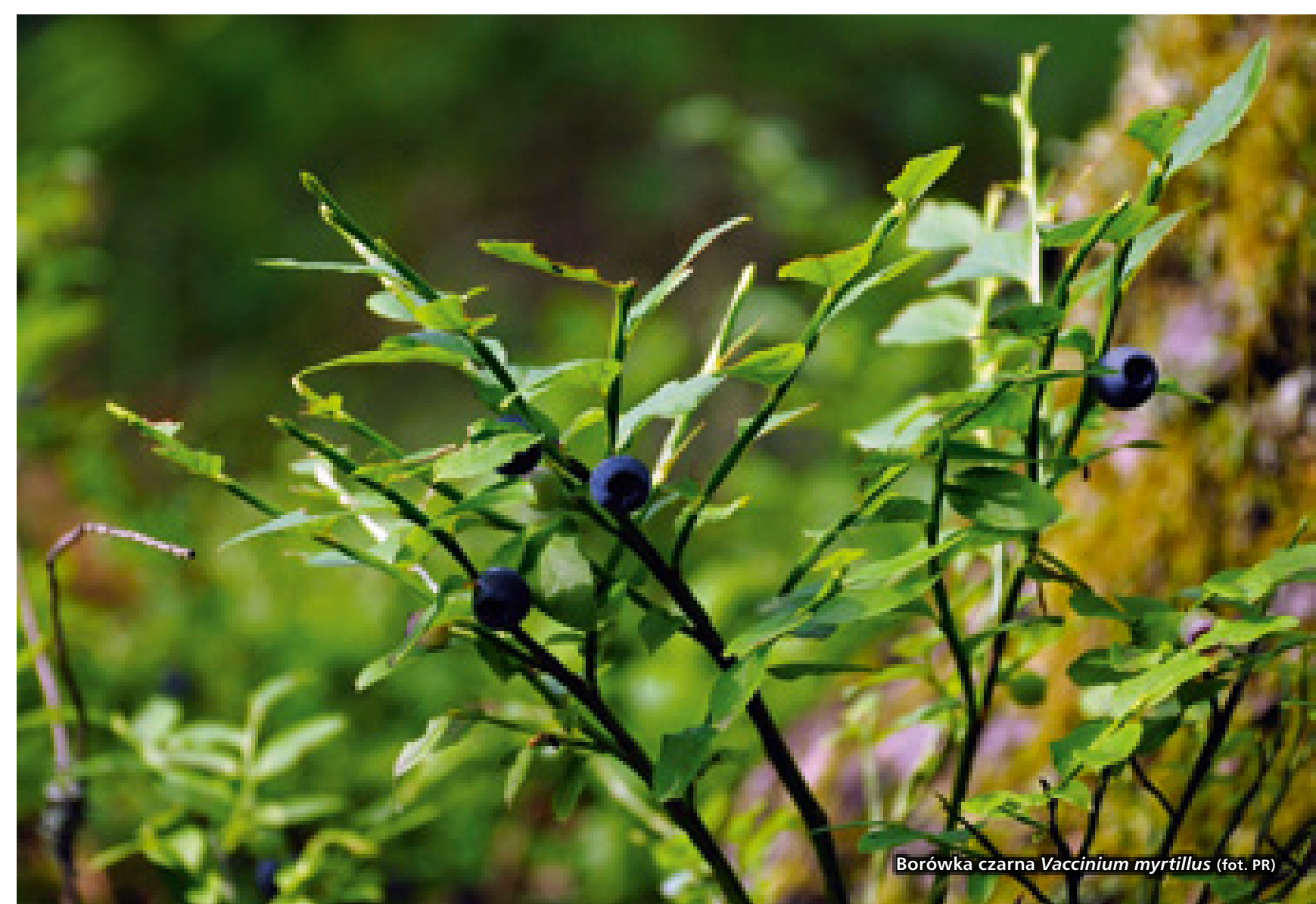
Sit cienki *Juncus filiformis* (fot. AA)

Bluszcz pospolity *Hedera helix* (fot. AA)

Sitowie leśne *Scirpus sylvaticus* (fot. AA)

Borówka czarna *Vaccinium myrtillus* (fot. PR)

Bulawnik mieczolistny *Cephalanthera longifolia* (fot. AS)

Żłobik koralowaty *Corallorhiza trifida* (fot. AS)

Gnieźnik leśny *Neottia nidus-avis* (fot. AA)

Liśtera jajowata *Listera ovata* (fot. AS)

Kukulka szerokolistna *Dactylorhiza majalis* (fot. AA)

Podkolan zielonawy *Platanthera chlorantha* (fot. AS)

Liśtera jajowata *Listera ovata* (fot. AS)

Stawonogi

Skulica pospolita *Glomeris hexasticha* (fot. AS)

Rhabdomiris striatellus (fot. AS)

Skulica pospolita *Glomeris hexasticha* (fot. AS)

Zgarb rogaty *Centrotus cornutus* (fot. AS)

Wojśilka pospolita *Panorpa communis* (fot. AS)

Ogniczek większy *Pyrochroa coccinea* (fot. AS)

Szelińskiak sosnowiec *Hylobius abietis* (fot. AS)

Rębacz dwupaskowy *Rhagium bifasciatum* (fot. AS)

Baldurek pstrokaty *Rutpela maculata* (fot. AS)

Ogniokryw czarnoczerwony *Dictyopterus aurora* (fot. AS)

Ostrokrywka nieparka *Oxymirus cursor* (fot. AS)

Rębacz szary *Rhagium mordax* (fot. AS)

Omomitek szary *Cantharis fusca* (fot. AS)

Oszynda leszczynowiec *Apoderus coryli* (fot. AS)

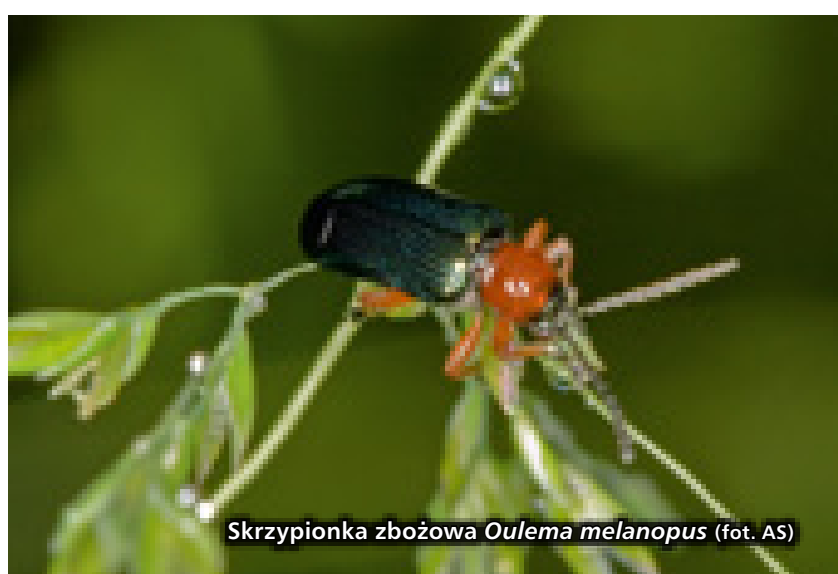
Zmorsznik ciemny *Leptura aethiops* (fot. AS)

Zacnik *Gnorimus nobilis* (fot. AS)

Poskrzypka leśna *Lilioceris merdigera* (fot. AS)

Skrzypionka zbożowa *Oulema melanopus* (fot. AS)

Rzemlik plamisty *Saperda scalaris* (fot. AS)

Peltis grossa (fot. AS)

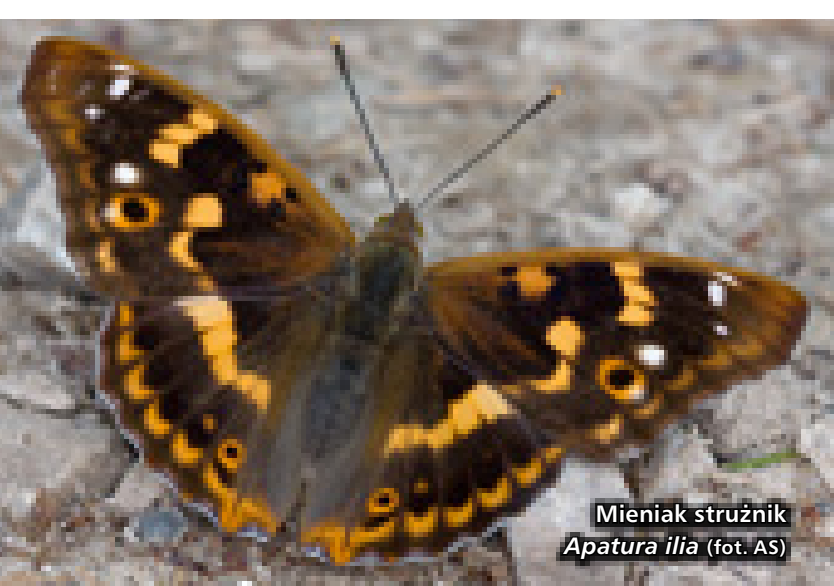
Przekrasek mróweczka *Thanasimus formicarius* (fot. AS)

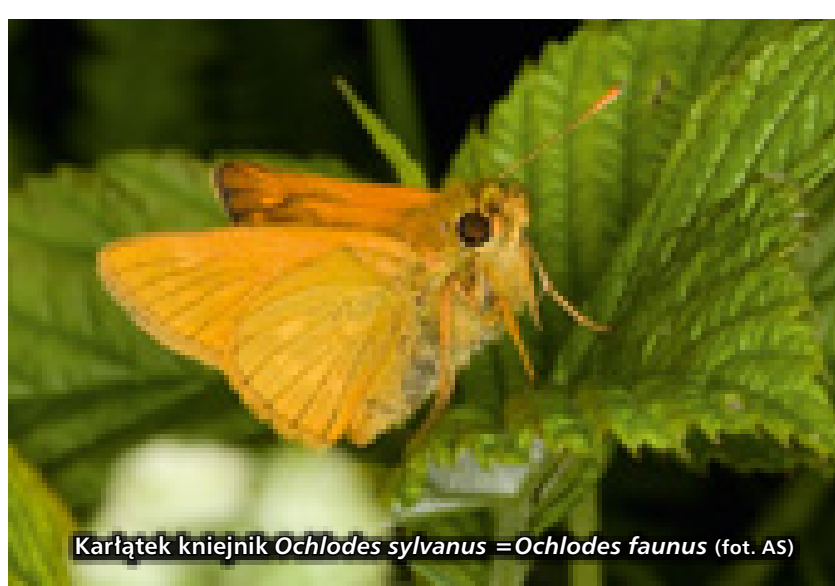
Furczak gołabek *Macroglossum stellarum* (fot. AS)

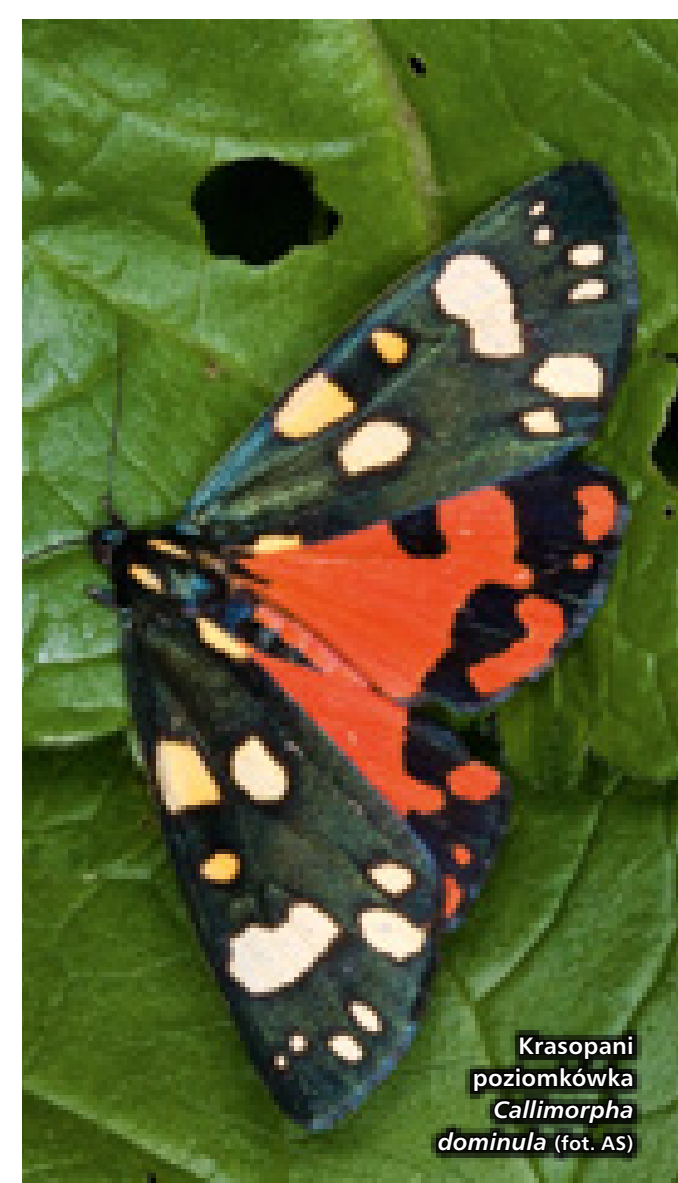
Niestrzep glogowiec *Aporia crataegi* (fot. AS)

Mieniak strużnik
Apatura illia (fot. AS)

Karlątek kniejnik *Ochlodes sylvanus* = *Ochlodes faunus* (fot. AS)

Krasopani
poziomkówka
Callimorpha
dominula (fot. AS)

Bielinek rzepnik *Pieris rapae* (fot. AS)

Pokłonnik osinowiec *Limenitis populi* (fot. AS)

Kosternik leśniak *Carterocephalus silvicola* (fot. AS)

Dostojka selene *Boloria selene* (fot. AS)

Pędzik przedzimek *Operophtera brumata* (fot. AS)

Rusalka ceik *Polygonia c-album* (fot. AS)

Kwietnik *Misumena vatia* (fot. AS)

Mięczaki

Bursztyнка pospolita *Succinea putris* (fot. PR)

Świdrzyk lśniący *Cochlodina laminata* (fot. AS)

Ślinik luzytański *Arion lusitanicus* (fot. PR)

Ślinik luzytański *Arion lusitanicus* (fot. AS)

Ślinik wielki *Arion rufus* (fot. AA)

Kręgowce

(fot. AS)

Żaba trawna *Rana temporaria* (fot. PR)

Zaskroniec zwyczajny *Natrix natrix* (fot. PR)

Rezerwat Przyrody
„Świnia Góra”
imienia
Dr inż. Stanisława Barańskiego
/1913 - 2005/
leśnika, przyrodnika, pisarza,
wieloletniego
Nadleśniczego Nadleśnictwa Bliżyn,
członka honorowego
Polskiego Towarzystwa Leśnego
i Ligi Ochrony Przyrody.

Wrzesień, 2008 Leśnicy

AUTORZY ZDJĘĆ:

Andrzej Adamczyk (AA)

Andrzej Staškowiak (AS)

Paweł Rzuchowski (PR)

Wydano staraniem Gminy Bliżyn
z okazji 600-lecia Bliżyna,
na zlecenie Gminnego Ośrodka Kultury w Bliżynie.

ISBN 978-83-924371-9-2

Wydawca, opracowanie graficzne i druk:

PiS Agencja Wydawniczo-Poligraficzna
Barbara Piątek, Janusz Sieczka
26-110 Skarżysko-Kamienna, ul. Paryska 73
tel. 41 252 84 40, e-mail: pisawp@o2.pl

